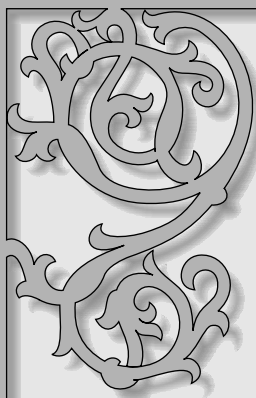

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap

III. évf.
8. szám
2002.
április-május

A TARTALOMBÓL:

Papp Kornél:
Az állam és a
református iskolaügy
együttműködése
(1998-2002)

Pótor Imre:
Az ifjúság nevelése

Sziládi Béla:
Tinódi Lantos
Sebestyén Református
Általános Iskola és
Művészeti Alapiskola

Papp Vilmos:
Emlékezetes tanítók
– Pilder Mária

A hites könyvvizsgál-
atról – még egyszer

„Hiszünk a szeretet és az összefogás erejében!”

Vége! Igaz csak átmenetileg, *csak igen rövid időre*, de vége. Láthattuk a tiszta szándékot, a közös célokat, a tetteket, az eredményeket. A közös célokért össze is hajolt egy-két magyar. Többen is lettünk, egyre többen – mégsem elegenden. Mi is tehetünk róla, hogy nem voltunk elegenden. Zsinatunk állásfoglalása azt az iránymutatást adta, hogy ne vesztegezzük el értékes szavazatainkat. Mások mást mondtak. S most nem is voltunk elegenden.

Esélyeink most romlanak. Köszolgáltatunk végzésének esélyei, s társadalmi hasznosságunk megítélése romlik. Pedig jól álltunk. Ez a nemzedék – mint a XIX. század második felének nemzedéke – felismerte, hogy az állam és az egyház szétválasztása nem ellentétes a társadalom és az egyház közelítésével. Az állam hatékonyabban tud célt elérni a társadalom megjobbítása területén az egyház közvetítésével. Kevesebb befektetést igényel hosszú távon, és könnyebben megtérül rövid távon is. A konstruktív életvezetést képviseljük. A destruktív életvitel költségesebb az államnak s a társadalomnak. Fontosak voltunk.

Küzdeni azért kellett érte. Ott volt az apparátus, mely a felismerést nem vallotta magáénak. Különösen az oktatás miniszteriális berkein belül. A kezdetektől [1998-tól] próbáltunk eredményeket kicsikarni, s folyamatosan fogyott a kitűzött célok listája. Nem volt könnyű eredményeket elérni az *apparátusnyikok* jóvoltából. Idegőrlő küzdelem volt. *Most* legalább felszáll a köd.

A küzdelem azonban kétfrontos volt. Az első vonalban állót könnyen hátba lehet támadni. Hogy mi készített erre embereket, nem tudhatjuk. Felelőtlenek voltak. Egyet elértek: nagyon fájt.

Most azonban be kell zárunk a hátsó frontokat. Szép szóval – vagy erővel. *Most* már nem engedhetjük meg magunknak a marakodás luxusát. Példát mutat ebben a *Károli Gáspár Református Egyetem* és az *Iskolaügyi Osztály*.

Előfordul olyan helyzet, ahol a *rosszhiszeműség* megakadályozza a frontvonalak békés zárását. Azonban ott is zárni kell. Hiába hadakoznak. *Vége.*

Csak igen rövid időre, de ismét féltő küzdelmet kell folytatni intézményeinkért. Elsőként a finanszírozási kérdések kerülnek napirendre a 2003. év költségvetésének tervezésekor, majd a hittanoktatás 2002/03. tanévi szervezése okozhat gondot, s a 2003. évi felsőoktatási felvételi keretszámok. A 2002/03. tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet már májusban elkészül, itt nem változnak a megszokott elemek. Bár a Közneveléspolitikai Tanács április 30-i ülésén már felvetették a *kommunista diktatúrák* áldozatai emléknapjának megszüntetését és a politikai vizsgálatot az elmúlt hetek iskolai történéseiért. Résen leszünk, mert megszokhattuk ezt a helyzetet. Most azonban nagyobb a tét, nagyobb a veszély. Az első vonalban állók felelőssége is. Éberek leszünk.

Elkezdődött! Még át sem vették, de már elkezdődött. Mi tudunk stratégiát változtatni. Ami következik, ahhoz van már stratégiánk. Hozzászokhattunk. Adtak rá alkalmat. Kibírtunk már rosszabb időköt is. Nagyobb figyelmet érdemel, jobban kell előre nézni és látni.

Ebben a helyzetben annyit kérni talán szabad [mint amit IV. Béla a tatár támadás előtt, vagy Hunyadi János a török hadjárat előtt az aktuális osztrák hercegtől kért]: kéretik a hátbatámadást mellőzni!

„Hajrá Magyarország! Hajrá magyarok!”

Papp Kornél

A református egyház és az állam iskolarendszert is érintő együttműködése 1998-2002

Papp Kornél

I. Eredmények

Megállapodás a Kormány és az egyházak között

Hosszas egyeztető tárgyalások után 1998. december 8-án sor került a Kormány és a MRE közötti megállapodás megkötésére, mely kimondja: „a Református Egyház oktatási-nevelési... intézményei tevékenységük után a hasonló feladatot ellátó állami és önkormányzati intézményekkel mindenben azonos támogatásra jogosultak... tevékenységük fejlesztésére a Kormány az állami és önkormányzati intézményekével mindenben azonos jogi, finanszírozási és pályázati feltételeket biztosít.”

A megállapodás érvényre juttatása 1998 óta a jogalkotásban s a mindennapokban még akadozó, de reményteljes feladat volt.

2. A Köznevelési törvény (1993/LXXIX. tv.) 1999. évi módosítása

2.1. Az intézményalapítás

A Köznevelési törvény korábbi (1996. évi) szövege az intézményalapítást az egyházi ingatlanok helyzetének rendezéséről szóló törvény alapján visszakerülő ingatlan meglétéhez kötötte /81. § (11)/. A jogszabály diszkriminálta az egyházi oktatási intézmények finanszírozását azon az alapon, hogy milyen tulajdonú intézményben folyik az oktatás. Indirekt módon ugyan, ám ez sértette a tanszabadság és a szabad iskolaválasztás állampolgári jogait. A finanszírozás módját összekötni az alapító okiratban szereplő ún. telephely tulajdonjogával tudatos diszkrimináció volt, hisz egyre kevesebb lehetőség nyílt egyházi köznevelési intézményt indítani volt egyházi ingatlanban. A nemzeti és etnikai ki-

sebbségek intézményei esetében teljesen más elveket érvényesít a törvény. Meg kellett találni a módját annak, hogy érvényesülhessen a köznevelésben az 1997. évi CXIV. tv. 5. §-a és a 6. § (1) bekezdése: „az egyházak további támogatásra (továbbiakban kiegészítő támogatás) jogosultak, amelynek alapja az állampolgárok azon döntése, ahogyan az adott egyház által fenntartott intézmények köznevelését igénybe veszik”. Ugyanezt hangsúlyozza a Magyar Köztársaság Kormányának és a Magyarországi Református Egyháznak az 1998. december 8-i megállapodása is.

A történelmi egyházak számára a legfontosabb eredménye az 1999. évi törvénymódosításnak az volt, hogy az új intézmények – függetlenül attól, hogy milyen ingatlanban működnek – egyoldalú nyilatkozatban vállalhatják az önkormányzati közfeladat ellátását: „Ha az egyházi jogi személy a Kormánnyal a köznevelési feladatok ellátására is kiterjedő megállapodást kötött - a (13) bekezdésben meghatározott intézményátadás kivételével -, a fenntartásában működő nevelési-oktatási intézmény tekintetében ... egyoldalú nyilatkozatával vállalhatja az önkormányzati feladatellátásban való közreműködést” /81. § (11)/.

A jogszabály megváltozásának köszönheti létét az 1998-ban alapított, de támogatás nem kapó Száz Juhocskai Református Óvoda (Fót), a Lorántffy Zsuzsanna Református Óvoda (Csákvár) és a Halacska Református Óvoda (Budapest-Budafok), valamint indulhatott el 2001-ben a Fehér Kavics Református Óvoda (Budapest-Kelenföld) és a Jókai Mór Református

Általános és Művészeti Iskola (Miskolc).

2.2. Az intézményátadás

Az intézményalapítás mellett a Köznevelési törvény 1996-tól hatályos szövege az intézményátadást is lehetetlenné tette a gyakorlatban. A törvénymódosítás eredményeként lehetőség nyílik arra, hogy a szülői igény mérhető legyen az intézmény átadása esetén, hisz az önkormányzat legkorábban 2 esztendő elteltével mentesülhet vállalt kötelezettségeinek terhe alól, amikor is a nyilatkozattételre jogosult szerv (a MRE esetében a Zsinat Elnöksége) kezdeményezésére az Országos Köznevelési Értékelési és Vizsgaközpont megvizsgálja az intézményi kihasználtságot (a szülői igényt), s ha az intézmény legalább 70 %-os kihasználtsága (csoportszám, osztályszám) mellett a csoportok s az osztályok létszáma eléri az előírt átlagléttszámok 90 %-át, köteles megadni a hozzájárulását az egyoldalú nyilatkozat megtételéhez /118. § (9)/.

Az átmeneti rendelkezéseknek köszönhetően lehetett 1999-ben egyházi intézmény a Szivárvány Református Óvoda (Berettyóújfalu), az Olajfa Református Óvoda (Székesfehérvár) és a Halásztelki Református Kertészeti Szakképző Iskola.

2.3. Szakmai szolgáltatások és szakszolgálatok finanszírozása

A törvénymódosítás fontos eredményének tarthatjuk azt is, hogy a Kormánnyal köznevelési feladatok ellátására is kiterjedő megállapodást kötő egyházak esetében a miniszter - az egyházi jogi személy megkere-

sésére - közoktatási megállapodást köt a pedagógiai szakmai szolgáltatásokra és a szakszolgáltatásokra vonatkozóan /81. § (12)/. A szakmai szolgáltatások megindítása (1994) mellett így a MRE a pedagógiai szakszolgálat beindítását is elvégezhette 2000. május 5-én. A közoktatási megállapodás aláírására a *Református Pedagógiai Szakszolgálat* vonatkozásában 2000-ben került sor *Oktatási Minisztériummal* s ez alapján pl. 2002-ben a szakszolgálat támogatására 3,5M Ft állami támogatás érkezik egyházunk számára. A szakszolgálati tevékenységet támogató összeg sajnos nem áll arányban a felvállalt tevékenységi körrel. [A szakmai szolgáltatás szervezéséről még a törvénymódosítás előtt született megállapodás, s ezért még nem nevezhetjük közoktatási megállapodásnak.]

2.4. Az óvodai és az iskolai hittanoktatás megszervezése

„A törvénymódosítás értelmében „A hit- és vallásoktatás az óvodában az óvodai foglalkozásoktól elkülönítve, az óvodai életrendet figyelembe véve, az iskolában pedig oly módon szervezhető, hogy alkalmazkodjon a kötelező tanórai foglalkozások rendjéhez... Az óvoda, az iskola és a kollégium az egyházi jogi személy által szervezett fakultatív hit- és vallásoktatással kapcsolatos feladatok ellátása során **együttműködik** az érdekelt egyházi jogi személlyel.” /4. § (4)/.

Az idézett törvényi hely nem református intézményeinkre nézve jelentős. A törvénymódosítás kimondja, hogy együtt kell működnie az egyházzal az óvodának, iskolának, kollégiumnak a vallásoktatás szervezésekor, tehát az nem zárkozhatsz el, nem tilthatja meg intézményében a hittanoktatást. Az első mondat sajnos félreértelmezhető. A törvényal-

kotók szándéka szerint azt jelenti, hogy iskolában a kötelező órák között, az óvodában pedig – mivel ott nem definiálható a kötelező foglalkozások fogalma – ésszerű időpontban szervezhető meg a foglalkozás. Itt a korábbi szöveg a „nevelési időn kívül” kifejezést használta, most tehát szervezhető nevelési időn belül (ami heti 50 óra) is, erre hivatkozva az óvodavezető nem tilthatja ki a hittanoktatót, sőt köteles együttműködni vele. (A hittanoktatás megszervezése azonban semmiképpen nem az intézményvezető feladata, hanem az adott egyház felelős érte.) A gyakorlatban a törvénymódosítás eredménye egyelőre még nem érvényesül maradéktalanul. Érvényesítése még megoldásra váró feladat.

3. Megállapodás a szakmai szolgáltatások szervezéséről

1999. január 14-én kötötte meg a megállapodást az *Oktatási Minisztérium* és a MRE a szakmai szolgáltatások szervezéséről a református iskolarendszerben. A megállapodás értelmében a MRE vállalja, hogy a *Református Pedagógiai Intézet* ellátja a szakmai szolgáltatásokat - kiemelten a szaktanácsadói hálózat működtetését - a református intézményekben. Az *Oktatási Minisztérium* vállalja, hogy a tanulói létszám alapján támogatásban részesíti ezt a tevékenységet [pl. 2002-ben a szakmai szolgáltatások szervezésére 16 MFt támogatás érkezik], s pályázatainak során egyenlő eséllyel indulhatnak a megállapodásban megjelölt egyházi szakmai szolgáltatók. Ez utóbbi sajnos 1999-2001. között még nem érvényesülhetett, azonban 2002-ben megváltozott a helyzet: a *Zsinati Iskolaiügyi Osztály* 1,5 MFt-ot nyert a szaktanácsadói és a tantárgygondozói hálózat fejlesztésére az *Oktatási Minisztérium* pályázatán.

4. A közoktatási kiegészítő támogatás éves elszámolása

Az elmaradt 1996. és 1997. évi elszámolás után 1999-ben megtörtént az 1998. évi, 2000-ben az 1999. évi, 2001-ben pedig a 2000. évi kiegészítő támogatás elszámolására. 1998. novemberében már kiderült, hogy az 1998. évi támogatás összegét alul tervezték – a kiegészítő támogatás összegét ekkor visszamenőleg 42.500.- Ft-ról 50.000.- Ft-ra emelték. Az állami zárszámadás után kerül sor az egyházaknak törvényesen járó támogatás hátralékának a kifizetésére. (Ez az összeg a református egyházat tekintve 1999-ben 241,2 MFt, 2000-ben 197,347 MFt, 2001-ben pedig 397,7 MFt volt.) Megoldásra váró probléma a kiegészítő támogatás tervezésének a pontosítása. Az *Oktatási Minisztériumtól* immár több esztendeje hiába kéri a történelmi egyházak az éves elszámolások konkrét adatainak az átadását.

5. Az előlegfinanszírozási rendszer megváltoztatása

A kormányzati szervek ígéretének megfelelően 2000. január 1-jével megváltozott az előlegfinanszírozási rendszer, ami az egyházak részéről üdvözlendő lépés. Az aktuális (előző) létszámadatok és az új normatívák szerint történnek az utalások az első negyedévben, s áprilisban kerül sor az elszámolásra. Ez a rendszer az évkezdést tette könnyebbé intézményeink számára, mivel a béremléseket így már az első negyedévben sikerül realizálni.

6. A hites könyvvizsgálat állami támogatása

Három esztendei tárgyalás után 2002 márciusára sikerült realizálni a hites könyvvizsgálatnak az önkor-

mányzatokéhoz hasonló állami támogatását. Ekkor a 2001 januári vizsgálat támogatására 3,2M Ft szétosztására kerülhetett sor a református intézményfenntartók között. Napirenden van a 2002 januári vizsgálat támogatásának igénylése.

7. A hittanoktatás szak- ill. tankönyvtámogatása

Az oktatási miniszter gesztusának köszönhetően 1999-ben az *Oktatási Minisztérium* hittancsoportonként 500.- Ft szakkönyvtámogatásban részesítette az egyházakat, ami a református egyház esetében 5M Ft-ot jelentett. A 2000. évi szerződés aláírására csak 2001. március 30-án került sor (6,2M Ft), viszont ez az összeg még a mai napig nem érkezett meg egyházunkhoz. Talán tényleg sikerül úgy felhasználni, hogy árcsökkenést eredményezzen a tanulók számára. Az egyházak kérésére a 2000/2001. évi tankönyvlistára már külön fejezetben felkerülhettek a hittankönyvek, s így elérhető a hittanoktatás tankönyvkiadásának az ÁFA- mentessége is.

8. Felhalmozási keret a felsőoktatásban

A Felsőoktatási törvény (1993/LXXX. tv.) 2000. évi módosításával a felsőoktatásban létrejött a felhalmozási keret. Ez 2001-ben 94 Mft, 2002-ben pedig 206 Mft beruházási, fejlesztési támogatást jelent a református felsőoktatási intézmények számára.

9. Létszám megállapodások a felsőoktatásban

A *Magyarországi Református Egyház* és a *Kormány* közötti 1998. december 8-i megállapodás rögzíti a református felsőoktatási intézményekbe felvehető hitéleti létszámot, mely összesen 1.478 fő valamennyi

évfolyamot tekintve. A nem hitéleti felvételi keretszámokról két esztendői tárgyalás után született meg egyezés. Az *Oktatási Minisztérium* és a *Magyarországi Református Egyház* között 2001. március 7-én létrejött felsőoktatási lét-számmegállapodás értelmében a református felsőokta-

tási intézmények nem hitéleti felvételi keretszámának aránya 1,132735 % az állami össz keretszámhoz viszonyítva. Ez 2002-ben 602 főt jelent, mely éppen kielégítette intézményeink igényeit. [A *KRE Állam- és Jogtudományi Karának* felvételi keretszáma (5 x 80 fő) a hitéleti keretből

fedezhető.]

10. Szakértői egyeztetések

Rendszeressé váltak az elmúlt időszakban az egyházak és az *Oktatási Minisztérium* közötti szakértői egyeztetések. Ennek fontosságát kiemelendő az oktatási tárcán belül közvetlenül a politikai államtitkár, majd a miniszter alá rendelve végezte működését az *Egyházi Oktatási Kapcsolatok Titkársága*.

II. Megoldásra váró feladatok 2002

1. A „mindenben azonos” elv érvényesítése a támogatási rendszerben

1.1. Felhalmozási alap létrehozása

Az egyházakhoz az ingatlanrendezés következtében visszakértült épületek általában műemlék jellegű épületek, többségük a századfordulón épült. Akkoriban nem volt még tömeges igény a sportolásra, a különböző szaktantermek létrehozására, adminisztrációs irodahelyiségek létrehozására. Ezeket az épületeket több esetben teljesen leromlott állapotban vették vissza az egyházak. a XXI. század követelményeinek nem felel meg többségük. Mivel az alapnormatíva és a közoktatási kiegészítő támogatás az alpműködést sem biztosítja teljes egészében, szükséges lenne egy felhalmozási (fejlesztési, beruházási, rekonstrukciós stb.) keret létrehozása, melyből az egyházi intézmények is részesedhetnének. A református közoktatási intézmények ingatlanainak további állagromlása súlyos következményekkel járhat. A *Felsőoktatási törvény* 2000. évi módosításával a felhalmozási keret a felsőoktatásban létrejött. A közoktatásban ennek mintájára lenne szükséges a keret életre hívása. (Az önkormányzati intézmények eseté-

ben az állam a *Belügyminisztérium* költségvetési keretén belül juttatja támogatáshoz az intézményfenntartó önkormányzatokat. Az egyházak számára a NEKÖM keretei között biztosított támogatás nem ezt a célt szolgálja, elégtelen az igények kielégítésére.)

1.2. Egyenlő esély a pályáztatásnál

A MRE reményei szerint egyre kevésbé mutatkoznak a hátrányos megkülönböztetések a pályázatok kiírásánál, s így az egyházi szakmai szolgáltató intézmények és a közoktatási intézmények egyaránt eséllyel vehetnek részt az *Oktatási Minisztérium* pályázataiban (pl. Comenius 2000) után a megyei közalapítványok pályázataiban. Ez utóbbi esetében megoldásra vár az a többször előforduló probléma, hogy a fenntartó székhelye és az intézmény székhelye más közigazgatási megye területére esik. Ilyen esetekben sokszor mindkét megye elutasítja a pályázatot. Igényünk az, hogy az intézmény székhelye szerinti megye intézményeihez lehessen ilyen esetben a pályázatot benyújtani, s a megyei közalapítványok biztosítsanak egyenlő esélyt a gyakorlatban is intézményeinknek. Vannak térségek (pl. Budapest), ahol még nem nyert református intézmény a közoktatás-fejlesztési alapítvány pályázataiban. Másutt (pl. Bács-Kiskun, Hajdú-Bihar, Somogy) jó a helyzet.

1.3. A közoktatási kiegészítő támogatás számításának ellenőrizhetőbbé tétele

Az 1998. évi kiegészítő támogatás számításának és elszámolásának körülményei, valamint az 1999. évi kollégiumi ellátás utáni kiegészítő támogatás elmaradása (1999 októberé-

ig) rávilágít a tervezés hiányosságaira. Ez az intézményeket, s a fenntartókat rendkívül nehéz helyzetbe hozza. A kiegészítő támogatás tervezése mindenki számára átláthatóvá kell válnia. A támogatás főösszegének lebontásánál továbbra is az ellátást kell alapul venni. Ezzel ki lehet küszöbölni az alapszabványok változása következtében kialakuló későbbi nézetkülönbségeket.

Az alapfokú művészeti oktatás, a szakmai gyakorlati oktatás és a kollégiumi nevelés utáni közoktatási kiegészítő támogatás a 2000. évi költségvetési törvény értelmében már nem járt az ilyen típusú közoktatási feladatot ellátó egyházaknak. A törvény a tanév közepén megváltoztatta a finanszírozási feltételeket. Ellentmondás keletkezett az egyház-financezírozási törvény illetve a megállapodások és a költségvetési törvény között. A *Magyarországi Református Egyház* sajátosságai közé tartozik, hogy önálló alapfokú művészetoktatási intézményekkel rendelkezik, így kb. 700 tanuló után – akikre nézve közoktatási feladatellátást vállalt át – nem jutott hozzá a közoktatási kiegészítő támogatáshoz. Ugyanez a helyzet azon internátusi növendékek ellátása esetében, akik

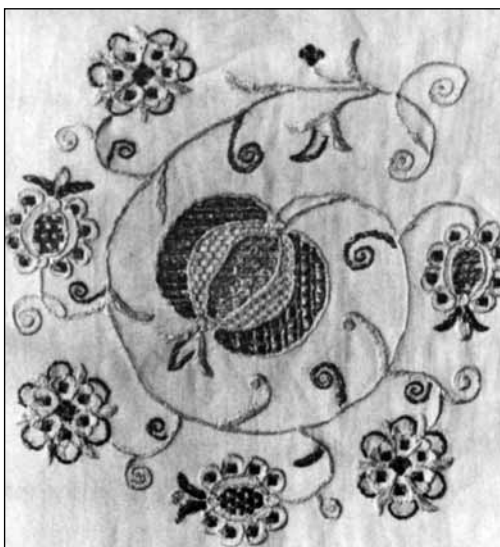
önkormányzati iskolába járnak, de kollégiumi ellátásban református közoktatási intézményben részesülnek. Ezt az ellentmondást csak részben oldja fel a 2001. és a 2002. évi költségvetési törvény, hisz csak az önálló alapfokú művészetoktató intézményekben tanuló diákok után jár a kiegészítő támogatás, ráadásul annak csak 50 %-a.

A 2003. évi költségvetési törvény előkészítése során törekedni kell a hátrányos helyzet felszámolására. 2002-ben az alapszabványok és a kiegészítő támogatás együttesen nem fedezte a megnövekedett kiadásokat (különösen a nagyarányú béremelés miatt). A 2002. szeptember 1-jétől beígért 50 %-os béremelés – amennyiben megvalósul – nem teheti tönkre az intézmények működését. (A béremelésből 30 %-ot gondolnak közvetlenül adni, míg 20 %-ot a fenntartóknak kellene kigazdálkodni.)

2. Az óvodai és az iskolai hittanoktatás védett időpontba helyezése

A *Közoktatási törvény* módosítása után 1999. szeptember 1-jével hatályba helyezett változások a mindennapi életben nehezen mennek át a köztudatba. Az egyházak jogos kérése, hogy az intézményvezetők egyértelmű tájékoztatását a jogszabályi háttér változásáról végezzék el.

Az *Oktatási Minisztérium* 2001-ben elvégezte a hittanoktatás időpontjának a felmérését. Ettől a felméréstől várták az egyházak a jogszabályi háttér egyértelművé tételét. A következmény azonban egy újabb körlevél kiküldése volt. A 2002/03. tanév nyitányára ez a helyzet nem ad derűlátásra okot.

A polgári kormány oktatásfejlesztési tervei voltak (2002-2006) – Az Oktatási Minisztérium közleménye

1. A pedagógus életpályamodell bevezetése

Oktatáspolitikánk megvalósításának elengedhetetlen feltétele a pedagógusi munka anyagi, erkölcsi megbecsülésének megteremtése, ennek megvalósítását szolgálja az új életpályamodell. A kormányzati ciklus első felének pedagógus bérpolitikája a keresetek mielőbbi felzárkóztatását célozta, ennek megfelelően az alapbérek növelésére koncentrált. A felzárkóztatás első eleme a közalkalmazotti bértáblához kapcsolt 1,16-os, majd 1,19-es pedagógus bérszorító bevezetése volt. Eredménye a reálkeresetek 1999. évi 7,6%-os növekedése. 2000-ben – a 2001. évi egyszeri bértámogatással együtt – 3% volt a reálkereset-emelkedés. 2001-ben az év eleji 8,75%-os általános közalkalmazotti béremelésen túl szeptemberben további 20%-os béremelésre került sor, amihez a különböző pótlékok hasonló mértékű növelése társult. A pedagógusok átlagos bruttó keresete 16%-kal nőtt, és az átlagkereset éves szinten elérte a 96 550 forintot. 2002. január 1-től az illetménytábla változtatásával 7,5%-os keresetnövekedés következett be, így 2002-ben a keresetek átlagos szintje 115 000 forintra növekedett.

Ezek az intézkedések egységesen emelték a béreket, azaz minden pedagógust hasonló módon érintettek. Az életpályamodell azonban egy differenciált keresetemelést jelent majd, ilyen szempontból tehát több, mint egy bértábla-emelés, célja egy tervezhető szakmai karrier, és egy ehhez illeszkedő bérelőmenetel megvalósítása. Az életpályamodellben az előrehaladás és az elérhető illetmény döntően a teljesítményekhez – a vállalt többletfeladatokhoz, illetve a minőségi munkavégzéshez – kapcsolódik, a rendszer ugyanakkor elismeri a

pályán eltöltött időt, a többletfeladatokat és a speciális körülmények között végzett munkát is. Az életpályamodell alapját az önálló pedagógus illetménytábla jelenti. Ehhez kapcsolódik a többletmunkát, például az osztályfőnöki, intézményvezetői munkát végzőket kiemelten elismerő pótlérendszer és a kiemelt munkavégzésért járó helyi keresetkiegészítési lehetőségek bővítése. Új elemként jelenik meg az életpályamodellben a pályakezdők anyagi és szakmai támogatása és az ehhez kapcsolódó mentori rendszer kialakítása. A legfontosabb változás pedig az lesz, hogy egy szakmai karrierlétrát is kialakítunk, amelynek végén a pedagógusok mesterjelölt és mesterpedagógusi fokozatot érhetnek el, természetesen ezzel egyidejűleg keresetük is emelkedik majd.

Az életpályamodell egyes elemei, a többletmunkát kiemelten elismerő pótlérendszer megújítása a tárcsa javaslata szerint 2002. szeptember 1-jétől történik, míg a modell többi eleme 2003-tól léphet életbe.

2. A XXI. század iskolája, óvodája – közoktatási intézményfejlesztési program

A Kormány egy átfogó intézményfejlesztési program elindításának kidolgozását adta feladatul a tárcának. A magyarországi iskolák, óvodák, kollégiumok műszaki állapota rendkívül eltérő. A mintegy 14.000 épület 40%-a 1945 előtt, 13%-a 1900 előtt épült. Az állomány 40%-a igényel kisebb felújítást, míg 9,2%-át kellene újjáépíteni vagy teljesen felújítani. Egyes régiókban – s különösen a nagyvárosok vonzáskörzetében – a családtámogatások növekedése és a kedvezményes lakásépítési program kedvező hatásaként új intézmények létesítésére van szükség. A jórészt halmozot-

tan hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkozó intézmények esetében az esélykülönbségek kompenzálása érdekében az átlagosnál magasabb színvonalú infrastruktúra kialakítása szükséges.

Ezen okok miatt szükséges ez a program, amelynek célja egyúttal az is, hogy az új, vagy megújuló intézmények hasznosítási lehetőségei bővüljenek, az iskolaépületek közösségi térré váljanak, egyszerre lehessenek az oktatás, a felnőttképzés vagy éppen a kulturális rendezvények színterei.

3. Színvonalas ingyenes tankönyvek biztosítása a közoktatásban

A tankönyvet taneszköznek tekintve a tanulók ingyenes tankönyvekkel való ellátása akkor valósítható meg, ha szigorú bírálaton átesett, lehetőség szerint tartós alaptankönyvet biztosítunk a közoktatásban. A tankönyvpiac állami szabályozása következtében a tankönyvek ára az inflációnál kisebb mértékben emelkedik, s ez lehetővé teszi a program finanszírozását.

4. Ingyenes étkezés a bölcsődétől a középiskoláig minden rászoruló gyermeknek

A gyermekeknek szánt iskolai és családi támogatások akkor érik el igazán a céljukat, ha természetben jutnak el a rászorulókhöz. Ahogyan a tankönyvek ingyenessé tételével lényegében a tankönyvet juttatjuk el a gyermekekhez, ugyanúgy az étkezési támogatás leghatékonyabban úgy valósítható meg, ha a rászorulók részére a bölcsődei, óvodai és iskolai étkezést ingyenessé tesszük. A programot a Szociális és Családügyi Minisztériummal közösen kell kidolgozni és finanszírozni.

Az óvoda légköre

Kövér Sándorné dr.

III. Az óvoda és a család együttműködésének légköre

A családok légköre nagyon különböző. Érzékletesen mutatják ezt az írók visszaemlékezései: Szabó Pál írja: „Akkor enged fel a megfagyott békesség, ha édesapám elmegy valahová. Annyira, hogy mikor otthon volt, mindenki hallgatott, ha elment, azonnal felharsant a zsongás, nevetés, beszélgetés.”¹ Milyen más Móricz Zsigmond visszaemlékezése: „Micsoda családi bőség volt ebben a szegény kis életben. {...} Egy sohasem hiányzott: a család szent melege. Ez olyan volt nálunk, mintha a testek fejlesztették volna ki. {...} Hallom az édesapám hangját, s elfojtja a szív a hangot.”²

Az óvodának bármilyen légkörű családdal együtt kell működnie, nem azért, mert az intézmény szolgáltat, a szülő pedig vevő – aki a minőségbiztosításkor is véleményt nyilvánít – hanem *egyetlen dolog miatt – a gyermek érdekében!*

A gyermek egészséges személyiségszerepléséhez a jó családi nevelés elengedhetetlen ebben az életkorban. Ha nem így volna, nem is találkozhatnánk problémás gyerekekkel, mivel sok gyerek napjának legnagyobb részét óvodában tölti, otthon csak napi három órát. Ennek a kevés időnek azonban óriási jelentősége van.

A társadalmi-gazdasági változások – mint tudjuk – nem hagyják érintetlenül a családot sem. Anélkül, hogy ennek – mindnyájunk számára kézzelfogható, naponta tapasztalt hatásáról

szólnék, igazat kell adnunk Ross Campellnek: „*Abogy nő a szülők fizikai, érzelmi és szellemi megterhelése, úgy válik egyre nehezebbé a gyermeknevelés.*”³

Segítsünk hát, ha tudunk, mivel a kedvezőtlen hatásokra a gyermeknél egy-egy fejlődési szakasz készt, ill. retardációt okozhat, főként az érzelmi, de az értelmi fejlődésében is.

A családokkal való kapcsolattartásnak számtalan közvetlen és közvetett formáját gyakorolják az óvodák, így erre nem térek ki, csupán az együttműködés hatékonyságának alapvető feltételére: a *légkörre*.

Milyen tényezők segíthetik elő a kapcsolatfelvételt, s majd az együttműködést?

- Őszinte érdeklődésünk és elfogadásunk a gyermek iránt (beiratkozáskor, családlátogatáson, napi érkezések, távozások alkalmával, betegségek, testvér születésénél, örömeiben és bánatokban egyaránt).

- Alkossunk pozitív képet a szülőkről, mivel nagy többségük, ha nem is az általunk megszokott módon, de szereti gyermekét és jót akar neki.

- Fogadjuk el a szülőt is, úgy ahogy van, ne értékeljük, ítélkezünk, faggatózzunk; várjuk meg míg megnyílik felénk.

- Magatartásunkat nyitottság, empátia, türelem és teljes diszkréció jellemezze.

- A szülő pozitív motivációja érdekében, rövid találkozások alkalmával is legyen néhány őszinte,

elismerő szavunk a gyermek tevékenységéről.

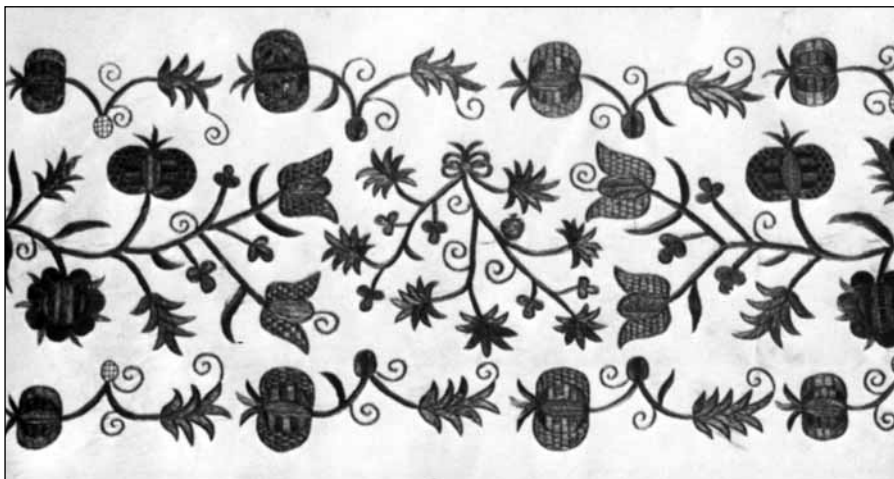
- Ébresszünk kedvet bennük programunk megismeréséhez (nem feltétlenül elolvasatással), törekvéseink egyeztetéséhez, az óvodai élet megismeréséhez.

- Nyújtsunk tájékoztatást arról, hogy a család mindennapjaiban miként tudnánk a gyermek fejlődését elősegíteni. (Csak észszerű dolgok járhatnak sikerrel: hétvégén gyako-

¹ Szabó Pál: Nyugtalan élet, Szépirodalmi Kiadó, Bp., 1971, 68. oldal

² Móricz Zsigmond: Életem regénye, Szépirodalmi Kiadó, Bp., 1959, 24. oldal

³ Dr. Ross Campell: Életre szóló ajándék, Harmat Kiadó, Bp., 1994, 8. oldal

rolhatja a gyermek az öltözködést, de ne mondjuk azt, hogy reggelenként egyedül öltözzön. Ne arra bízassuk az elfoglalt anyukát, hogy mindennap hosszasan játsszon gyermekével, de arra kaphat ötleteket, miként vonhatja be a napi háztartási munkába, sütésbe, főzésbe, mosásba, s közben beszélgethetnek, akár játszhatnak is. Egy a fontos, ne távolítsa el magától, ne küldje TV-t nézni, s ne kérje, hogy hagyja békén!)

- A szülők maguk választhassanak az együttműködés számukra legkedvesebb formái közül (részvétellel a kiránduláson, karácsonyi mézes közös sütésében, munkahely bemutatása, a család állatainak, szőlőkertjének megismerési lehetősége, közös sport vagy szellemi vetélkedő, szülők-nevelők bálja, munkadélután stb.), de semmiképpen ne érezzék azt kötelességnek, terhesnek. Nem mindig a kapcsolattartási forma mennyisége, hanem élményszerűsége, tartalmas volta a meghatározó!

- Amennyire csak lehet, tőlük kérjünk ötleteket ahhoz, hogy miről hallanának szívesen a szülői értekezleten, a vitakörben, részt vennének-e ötletbörzén és milyen témában. (Ha erre még nem érett meg az együttműködés, ajánlatokkal élhet az óvodapedagógus is.)

- A gyermekkel kapcsolatos

probléma megbeszélésre csak kölcsönösen egyeztetett időpontban, nyugodt körülmények között, egy tea mellett kerüljön sor. Még ha látja is az óvodapedagógus, hogy a gyermek viselkedésének hátterében a szülő magatartása áll, akkor sem szembesítheti direkt módon ezzel a ténnyel. Feltételeznünk kell, hogy a szülő a legjobbat akarja, de valami miatt nem képes erre. Sokkal célravezetőbb, ha a beszélgetés során kérdéseink döbbsentik rá erre, és a megoldási lehetőségek kipróbálására is. Tapintatlanságunk rögtön belső ellenállást, elutasítást válthat ki. Bizalommal teli légkörben – a gyermek iránti jó szándékunkról meggyőzve – lehetünk csak hatékonyak.

- Jelezzük vissza – intim helyzetben – a legkisebb pozitív változást a gyermek viselkedéséről, kifejezve bizakodásunkat a közös sikerben.

- A gyermeket én csak a végső esetben küldeném nevelési tanácsadóba. Két ok miatt: ha az óvodában jelentkezett a probléma, ezt úgysem lehet ettől elszigetelten megoldani, hanem ott kell próbálkoznia. A gyermekben többnyire csak nő a félelem, a szorongás, ha tudatosítjuk benne, hogy „vele baj van”. Jobbnak látnám, ha az óvodapedagógus kérhetne tanácsot, illetve a szülő, ha ez nélkülözhetetlen. Az optimális az lenne, ha a szakember

látogatna el – legalább időközönként – az intézménybe.

- Mivel az óvodapedagógus többnyire tájékozottabb családügyi kérdésekben, a szociális ellátás lehetőségeiben – ha úgy érzi, hogy a családnak erre van szüksége, tanácsaival tapintatosan siessen a szülő segítségére.

A gyermek szeretetét őszintén érző szülő, aki kölcsönös bizalmat, igazi megértést és segítőkészséget élvez, valódi partner lesz az együttműködésben.

IV. Az óvodavezető szerepe az intézmény klímájának megteremtésében

Az értekezés elején – a *légkör* fogalmánál – azt írtam, hogy az óvodában élő személyek együttesen hozzák azt létre, de döntő szerepe van ebben az óvodavezetőnek. Az ő feladata ugyanis az ott dolgozók motiválása a helyi nevelési programban megfogalmazott célok megvalósítására, de úgy, hogy ezekkel összhangban az emberek egyéni szükségletei, vágyai is kielégítést nyerjenek.

Ennek az *összhangnak a megteremtésére* csak olyan individuum képes, akinek jellemét, tevékenységét beosztottai elismerik. *A vezetés alapja mindig a bizalom, és nem a batalom.* (Éppen ezért soha nem tudtam megérteni azt, miként mer óvodavezetői beosztást elvállalni az, aki testületének nagyobb részétől nem kapta meg a bizalmat.)

A HOP céljai és az ott dolgozók szükségletei korrelációban vannak – ha valóban közös munka eredménye a program – mivel abban az adott testület értékrendszere is testet öltött. Ahhoz, hogy megvalósuljon, *nyugodt, kiegyensúlyozott légkör szükséges*, ahol a közös cél a napi motívációkban, törekvésekben realizálódik. Frusztrált, szorongó, elkeseredett, megalázott óvodapedagógus aligha

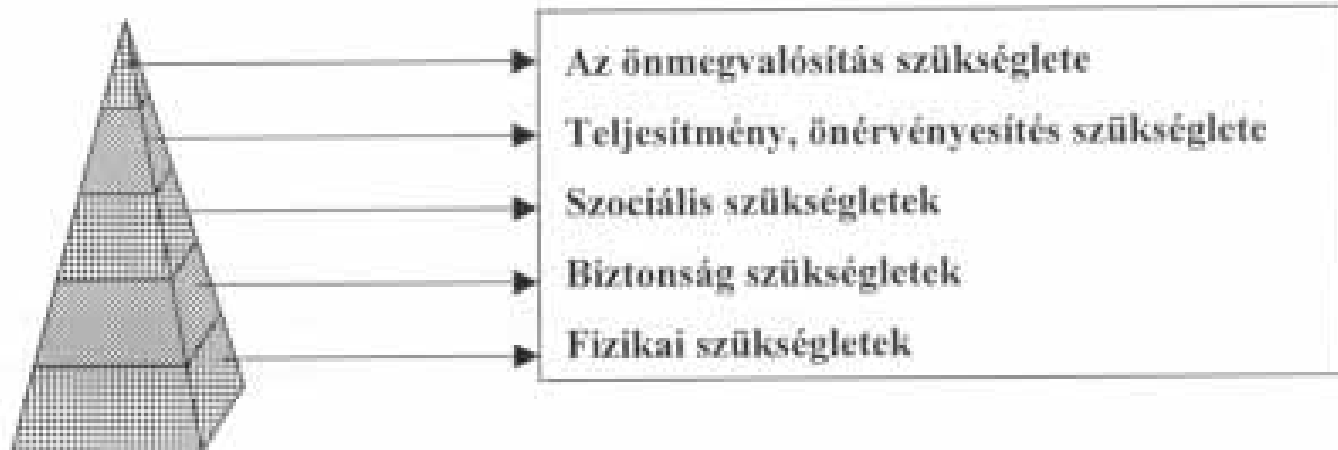

képes gyermekközpontú nevelést biztosítani.

Mit kell tennie az óvodavezetőnek a jó légkör megteremtéséért? A célokat nem szem elől tévesztve tekintettel kell

lennie beosztottainak domináns szükségleteire. A kérdést tehát ne úgy tegyük föl: „Mit várok én a dolgozóimtól?”, hanem fordítva: „Mit vár el a munkatársam tőlem?”

Tekintsük át – óvodára vonatkoztatva – Abraham Maslow piramisát a szükségletekről:

1. Fizikai szükségletek

A fiziológiai, fizikai szükséglet kielégítését a fizetéssel elintéztnek is vehetné a vezető. Az óvodapedagógus-bérezés megélhetést biztosító voltáról (különösen egyedülállónál) érdemes volna beszélni, mivel ez olyan probléma, ami országosan mentálhigiénés gondokat okoz, de megoldásában nem vagyunk kompetensek.

A munkahelyi körülmények: a csoportmegszüntetések nyomán megnövekedett gyermeklétszámért – ami állandó zaj, zsúfoltság elviselésére kényszerít gyermeket és pedagógust egyaránt – a törvények betartatásával, az óvodavezető is felelős. A differenciált, egyéni bánásmód érvényesítése 25 fős gyermeklétszámon felül olyan állandó nyomást és feszültséget jelent az óvodapedagógus számára, amelyben képtelen a II. fejezetben leírt oldott, családi légkör megteremtésére.

2. Biztonsági szükségletek

A csökkenő gyermeklétszám, illetve az önkormányzatok „racionalizálási” törekvéseinek következté-

ben állandó létbizonytalanságban élnek az óvodapedagógusok. Az ezzel való fenyegetőzés – találgatás – nem ritkán hónapokig mérgezhetheti egy óvoda légkörét.

Az óvodavezető az információt megsűrve, de még időben kell, hogy tájékoztatást nyújtson, elkövetve mindent embereinek védelméért.

Biztonsági szükségletünk jobb helyzetben is igényli a nyílt, őszinte, fenyegetésektől, félelmektől mentes légkört. A reánk váró minőségfejlesztés dolgairól úgy is lehet beszélni, hogy „mennyi minden olyan van benne, amit eddig is csináltunk, s milyen izgalmas lesz, ha – egy jól átgondolt rendszerben – folyamatosan fejleszthetjük óvodánkat és benne magunkat. Miért ne volnánk erre képesek?”

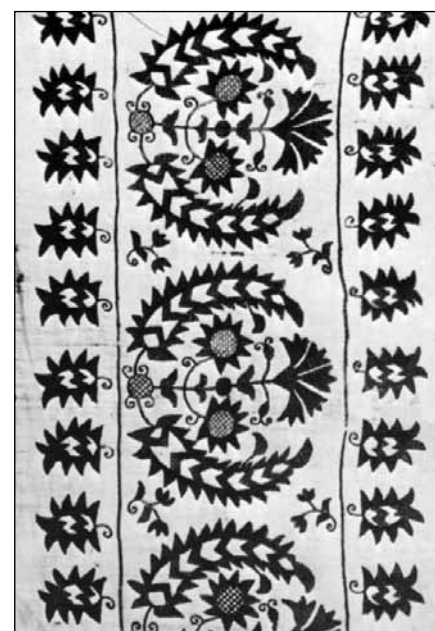
Biztonságérzetünket fokozza, ha munkahelyünk kevés, de szükséges szabályai, elvárásai világosak, mindenki előtt ismertek (SZMSZ, munkaköri leírás, kollektív szerződés), s egyformán vonatkoznak mindenkire.

A jóindulatú légkörben nem nézik el a tartósan rossz munkát, de

tévedni és korrigálni tartós ítélkezés, felelőtlenség nélkül lehet. Mivel ez életünk velejárója, az a lényeg, hogy tanuljunk belőle.

3. Szociális szükségletek

Óvodapedagógusoknál általában ez a leginkább cselekvést motiváló késztetés: gondoskodást, szeretetet adni, kapni. Miért is választotta volna ezt a pályát és tartana ki, ha nem így volna? Számunkra a társas együttműködés igénye fokozottabb, de ezt hivatá-

sunk is szükségessé teszi. Az azonban nem szerencsés, ha érzékenységnél fogva olyan dolgokat is érzelmi alapon próbálunk elintézeni, amit racionalizálni kellene!

Számunkra rendkívül fontos, ki a váltótársunk, melyik dajka néivel működünk együtt. Magunk választhassunk egy-egy feladathoz (ünnepélszervezés, pályázatírás) segítőket. Az óvodavezető – amennyiben ez a gyermekek érdekét nem sérti – támogassa ezt, éppen úgy, mint a baráti kapcsolatokat (ha ez nem zár ki minden mással való kooperációt). Ezek nem klikkek, mivel az óvodáért, egy-egy feladat sikeréért dolgoznak! Arra azonban törekedjünk, hogy a testületben a kevésbé szimpatikus kollégánéval is toleránsak legyünk, elfogadva másságát, mert lehet, hogy éppen ezzel színesíti, gazdagítja kollektívánkat!

Konfliktusok persze a legjobb közösségben is vannak (néha egyenesen kívánatosak), ezért ne féljünk tőlük. A látszólagos nyugalom alatt – ahol nincs őszinte légkör vagy tragédiaként, nagy-nagy „illetlenségként” éli meg a vezető ezeket – óriási feszültségek lappanganak, amelyek váratlanul, olyankor robbannak, amikor kezelésükre nincs felkészülve.

Egy jól együttműködő testület képes konfliktusait – a másik nézőpontját is mérlegelve – megoldani, egy a fontos: sohase engedje a vezető, hogy ezek ne a „dologról” szóljanak, vagy a személyeskedés vágányára fussanak, s így mélyebb válsággá fejlődjenek!

4. Teljesítmény, önbecsülés, önérvényesítés szükséglete

A saját magunkról alkotott és a rólunk alkotott kép nem mindig esik egybe. Egészséges személyiségű ember azonban – aszerint,

melyik fontosabb számára – képes ennek érdekében cselekedni, változtatni magatartásán vagy átrendezni önmagában a fontossági sorrendet.

Így alakulunk, fejlődünk az együttműködés során. Ha azt érezzük, hogy valamiért a testületnek fontosak vagyunk, számítanak ránk. Ezt az érzést azonban mindenkinek meg kell kapnia, a fűtőnek és karbantartónak éppen úgy, mint a szakácsnéninek. Ennek tudatában önállóbb, kreatívabb, hatékonyabb lesz, mindnyájunk örömére.

Az a kérdés, örül-e ennek a vezető? A jó vezető mindenképpen, mert így a dolgozó felelősségteljesebb munkát végez, mivel esztét, szívét beleteszi. Milyen más ott dolgozni, ahol elismerő visszajelzést kapunk munkánkról, mint ott, ahol nem is érdeklődnek iránta! Ahol bevonnak bennünket a döntések előkészítésébe, mert a vezető tudja, hogy így több alternatíva közül könnyebb a jót kiválasztania.

5. Önmegvalósítás, alkotás szükséglete

Önbizalmat, önállóságot biztosító légkörben szárnyakat kap a szellem és a tett. Örülnek egy új ötlet kipróbálásának, továbbképzésen elért sikerünknek, megjelent cikkünknek, munkaközösségben tartott be-

mutatónknak. Gratulálnak és időt szakítanak egy kis ünneplésre is, mert tudják, hogy az én sikerem óvodánk sikere is. Ezt csak féltékenységtől mentes légkörben élheti meg a beosztott és a vezető egyaránt.

Mindezt biztosítani nem kis energiát, felülemelkedést, empátiát, motiváló erőt kíván az óvodavezetőtől, de csak ez teremthet olyan légkört, amelyben a felnőtt és a gyermek egyaránt jól érzi magát, mert önmegvalósító szükségletét is kielégítheti.

Összefoglalva

Az óvoda légkörének örömet kell sugároznia. Egy református óvodában szabad a jövőre dicsőséget látni és előlegezett formában élvezni azt, ahogyan Jézus a maga dicsőségét tanítványai arcán ragyogtatta, hogy valamit megsejtsenek abból, ami a kereszttel következik.

Jézus ezért mondja: „Az én örömet átadom nektek, hogy a tietek legyen.” Semmi többet, ezt kell nekünk továbbadni, mert ahogy az evangéliumban olvashatjuk: „Isten Szeretetet, és aki Szeretetben marad, az az Istenben marad és az Isten is ő benne.”

(János 4,16)

Az ifjúság nevelése és lelkigondozása (folytatás)

Pótor Imre

3./a) Nevelési és lelkigondozói célok

Az egyházi pásztorráció és az ifjúsági munka akkor tölti be Isten Igéje szerinti küldetését, ha a teljes emberré nevelést segíti. Ha az egyház és Krisztus szolgálai komolyan veszik Jézus Krisztus reánk és diákjainkra is vonatkozó totális igényét. Az egyházi ifjúsági munka célkitűzése nem lehet kisebb, mint a benne élő ifjúság teljes értékű, krisztusi élethez segítése az Ige által, Isten országa szolgálatában. „A lelkigondozás a teljes ember (az ember testi, lelki, spirituális és szociális valóságának) ígéretét és képét tartja szem előtt - a mássá és többé válás pártján áll... Néha bizonyos szociális konvencióknak 'meg kell halnia' az emberben, ha el akarja nyerni az 'új életet'.”¹

a/1. Nevelés - személyiségformálás

Nevelést meghatározó célfogalom a személyiséggé válás, a személyiség kialakulása. Schneller István, a személyiség nevelésének magyar elméletét rendszerbe illesztő tudósunk szerint: „a nevelésnek feladata azon ön- és céltudatos munkásságban áll, amelynek alapján az egyes ember a tiszta énség állapotába emelkedik, vagyis vallás-erkölcsi jellemmé fejlődik. A nevelés célja tehát a tiszta énség álláspontjára való felemelkedés, vagyis vallás-erkölcsi jellemmé való fejlődés.”²

Németh Dávid szerint a nevelés szándékolt ráhatás. Céllal igyekszik a diákban a készségeket, motívumokat, beállítódásokat maradandóan átalakítani, javítani vagy stabilizálni. Ebből következik egyrészt, hogy a nevelés mindig magatartás-változtatásra irányul - azaz belső átalakítás a célja, a motiváltságot kívánja megváltoztatni bizonyos magatartás irányába, másrészt mindig célképzete van - azaz értékrendszere világnézetfüggő, ezért nem létezik világnézeti és semleges nevelés.

A keresztyén nevelés: 1. Az egyház és keresztyénség által pozitív beállítottságból és pozitív beállítottságra nézve történik; 2. Isten Igéjére figyelő és figyeltető nevelés; 3. A nevelőtanár hitéből fakadó nevelés; 4. A Biblia emberképén orientálódik; 5. Megkereszteltek nevelése megkereszteltek által; 6. Egyházban folyó és az egyházi életre irányuló nevelés.³

Karácsony Sándor a teljességre törekvés igényével vállalta és végezte a magyar református ifjúság lelki nevelését. 'A magyarok Istene' című művének témája a vallásos nevelés. Ebben kifejtette, hogy vallásról ott és akkor beszélhetünk, amikor a közösséget gyakorlók egyike vall, bizonyosságot tesz Isten megértett Igéje alapján arról, hogy Isten igényt tart ránk. Nem a magunkéi vagyunk, de Istené. Református ke-

resztyén vallásunk ezt a jó hírt vallja minden embernek. „Egyházunk missziós egyház, mert benne minden felnőtt papja az ifjúságnak. Isten szerint való kötelessége minden felnőtt református atyáfinak, hogy bizonyosságot tegyenek a nálánál fiatalabbaknak arról, hogy Jézus a Krisztus.”⁴ Hiszen sédülőinknek és ifjainknak vezetőre, példára, ideálra és baráttra van szükségük.

Hegedűs Loránt szerint a nevelés „a csak elvont elméleti igazságok helyett lelkiismereti életigazságok adása úgy, hogy minden ismerethez megfelelő lelkiismereti életigazság utasítása járul, és minden lelkiismereti életigazsághoz legkorszerűbb, legmagasabb színvonalú oktatási, elméleti ismeret csatlakozik. Az a jó iskola, ahol a nevelés nem pusztán oktatás, hanem oktatás ismeretben, nevelés lelkiismeretben, és a kettő egymásnak pontos megfelelője [...] az igazi nevelés célja, hogy az ismeret és lelkiismeret együtt az életet tekintse a legnagyobb kincsnek és értéknek.”⁵

Az evangéliumi nevelés feladata tovább folytatódik a konfirmáció után. Hiszen az ifjúkorban dől el, hogy maradandóak lesznek-e a gondolkodási és erkölcsi normák, amelyeket gyermekeink lelkébe plántáltunk. Nagy kérdésünk tehát 16 - 24 éves ifjainkkal kapcsolatban, hogy a cinizmus, a közöny vagy a hit útján haladnak-e tovább. A jövő útja az Isten Igéje szerinti családcentrikus ifjúságnevelés. A gyakorlatban en-

¹ Hézser Gábor: Miért? Rendszerszemlélet és lelkigondozói gyakorlat. Pásztorálpszichológiai tanulmányok. Kálvin Kiadó. Bp., 1996. 115.

² Schneller István: A londoni moralpedagógiai congressusról. Család és Iskola 1908. 20 - 21. sz. Schneller rendszerét időtálló tanulmányban fejtette ki Tettamanti Béla: A személyiség nevelésének magyar elmélete. Szeged Városi Nyomda és Könyvkiadó. 1932. Magyar Pedagógiai Gondolkodás Klasszikusai 4. sz. Hasonmás kiadás. Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum 1995.

³ Németh Dávid: Előadás valláspedagógia tárgykörében. Ráday Kollégium. Lejegyezte: Pótor Imre. Bp., 1998. 02. 26.

⁴ Karácsony Sándor: A magyarok Istene. /Vallásos nevelés./ A társaslélek felső határa és a transcendensre nevelés. Exodus Kiadó. Bp., 1943.

⁵ Hegedűs Loránt: Hit, erkölcs, nevelés. Elhangzott Szigetszent-miklóson, 1995. március 8-án az Önkormányzati Általános Iskola hallgatói előtt. Confessio 1995. 2. sz. 14k.

nek három eleme van: „1. *A hit: döntés Jézus Krisztus mellett.* 2. *A család: helyes döntés a hit segítségével a család-alapításkor.* 3. *A gyülekezet: beépülés a gyülekezetbe élő és szolgáló tagként.*”⁶

A református iskola Isten és ember előtti elkötelezettséggel vállalja és végzi az *emberformálás és személyiségfejlesztés felelősségét*. Nem a szókratészi bábáskodás értelmében, hanem úgy, hogy segítsük diákjainkat a növekedésben, de a növekedést nem mi adjuk. Iskoláinkban nem az intézmény, de a benne élő személyiségek nevelnek. Ez a folyamat kölcsönös irányú a tanárok és diákok között. Az oktatás és nevelés folyamatában nem csupán hitismeret szerzésére, de a természet és társadalom felfedezésére is törekszünk. „Az egyházi iskola az egyház közösségében él, ezért munkájában támaszkodhat azokra a sajátos egyházi tevékenységekre, amelyek életformáló hatásúak lehetnek. Ilyen a kultusz, a személyes lelkigondozás, ifjúsági csoportok, illetve egyesületek.”⁷

b) Az ifjúság lelkigondozásának alapjai

Az ifjúság lelkigondozására válik az, aki az ifjúsággal él. Szoros értelemben a vallásnár és nevelőtanár az ifjúsággal, az ifjúságért, az ifjúság közösségében él. Ezért építve épül, és épülve épít. Úgy kell ifjúsági lelkigondozónak lenni, hogy őseink méltó utódjává, az utódok méltó ősevé legyünk.⁸ A mai ember lelki zavarainak megoldását az orvostól, a pszichológustól és sajnos

kevésbé a lelkigondozótól várja. Ez bizonyos szempontból a lelkigondozás válságát jelenti főleg a fiatalok körében, mert bajaikban embert keresnek, nem Istentől kérik és várják gyógyulásukat. Sajnos nincs, vagy alig van lelkigondozói szükségletük. Ez az egyház iránti kritika arra utal, hogy a fiatalok tömegei azért nem igénylik az egyház, a lelkipásztor, a vallásnár, nevelők szolgálatát, személyes lelki problémáik orvoslását, mivel a pásztori munkából jórészt kiesett a személyes lelkigondozás szolgálata.⁹ A lelkész, a vallásnár, a nevelőtanár nem orvos, hanem lelkigondozó és annak is kell maradnia, mert az ifjúsági gyülekezeti lelkigondozást nem helyettesíti semmiféle lélekgyógyászati kísérlet.

A lelkigondozást végző vallásnár és nevelőtanár úgy tud jól és hathatósan segíteni a lelki zavarokkal küszködő fiatalokon, ha kísérik és tovább juttatja őket az élet Urához, Jézus Krisztushoz. Pneumatikus lelkigondozásra van szükség. A Szentlélek ad új életet Isten gyermekeinek és a gyülekezet közösségébe vezet. Ezért kizárólag pneumatikus lelkigondozásra van szükség a bűn által beárnyékolt fiatalok közösségében is. Lelkigondozói munkát eredményesen csak az végezhet közöttük, akinek magának is van lelki élete, aki meggyőző erővel tesz bizonyosságot arról, mit jelent számára Jézus Krisztus váltsága, aki megtapasztalta bűnei bocsánatát Jézus vére és a Szentlélek újjáteremtő hatalma által.

Az ifjúság és a gyülekezeti lelkigondozás feltételei: a Szentírás megismerése, gyülekezetbe való tartozás, lelki válságok jeleinek figyelése, helyi szükségek felismerése, imádkozás, munkatársak szerzése. Az ifjú lelkigondozása az evangélium mértéke alatt történik. Alapvető követelmény tehát az evangéliumot cselekvő szeretettel, hűséggel hirdetni.¹⁰

Az ifjú lelkiismeretes és gondos pásztorlást igényel. A családból való kikerülés, a szexuális érése, az életkori sajátosságok a gimnáziumi ifjúsági gyülekezeten belüli aktív munkát igényelnek a vallásnártól, a nevelőtől a család védelmében és az ifjúsági misszió érdekében, személyes pásztoráció útján.

Az ifjú megértésre szorul. Ehhez bele kell élni magunkat a növendékek lelkivilágába. Ebből következik, hogy tisztelni kell személyét, egyéniségét. El kell ismerni magányra való igényét és imádkoznunk kell érte. Hadd érezze meg, hogy törődünk vele, akarunk segíteni, de mindenféle lelki terrortól óvakodjunk. Isten Lelke végezheti el, hogy magától megnyílik. Bezárt lelkéhez a kulcs a szeretet. Mivel külső és belső, tehát kettős törvényben él, ezért éreznie kell segítőkészségünket. Oldjuk fel lelki gátlásaiból. Segítsünk azzal, hogy Isten kegyelmét, bocsánatát hirdetjük neki.¹¹

Lelkileg igen fogékony az ifjú, az elhatározások és a szabadság korszakában él. Nem lehetünk semmi szín alatt törvényeskedők. Erre a kor-

⁶ Hitből hitbe. Az evangéliumi nevelés kézikönyve. Első kötet: „Úgy nevelem”. Szülők könyve. Szerk.: Adorján József. Kiadja a Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya. Bp., 1988. 68k.

⁷ Szűcs Ferenc: Embert formálni. Az egyházi iskolák személyiségfejlesztő tevékenységének lehetőségei és korlátai. Keresztyén Nevelés 1996/1. 2-4.

⁸ Rózsai Tivadar: Az ifjúsággal élek. Kézirat. Előadás a Debreceni Református Kollégiumban. 1980. 1-3.

⁹ Makkai Sándor: A személyes lelkigondozás alapkérdései. ThSz 1947. 1.

¹⁰ Makkai Sándor 1947. 335-336.

¹¹ Rózsai Tivadar 1981. 47.

szakra vezethető vissza a nagy személyek bálványozása. Legfőbb konfliktusainak, szenvedéseinek oka az, hogy ifjúsága idején szakad el szüleitől. Ébresszünk hálát lelkében, szabadítsuk fel hálára szülei iránt. Tanítsuk imádkozni szüleiért. Ifjúság és szabadság összetartozik. Szabadságából következik, hogy minden hamis bálványt lerombol maga körül, így éli meg gátlástalanul szabadságát. Azért legyünk óvatosak, mert éppen korszakunk élő példája annak, hogy mivé fajulhat az egész ifjúság a gátlástalan szabadság által.¹² A vallástanárnak, a nevelőnek meg kell ismerni diákjait. Személyes kapcsolatokra kell törekednie, míg meg nem ismeri jól az ifjú személyét, egyéni kérdéseit, bajait, vágyait, törekvéseit.¹³

Az ifjúság közti szolgálatokra Jézus Krisztus missziói parancsa kötelezi el az egyházat. A lelkigondozói szolgálat a fiatalok megértésével kezdődik. A felnőtt ember azért értheti meg őket és segíthet nekik, mivel a fiatal kérdéseit ő már megküzdötte. Megszerzett bölcsessége birtokában tud segíteni. Krisztus felelős szeretetétől megragadottan érthetjük meg az ifjút és gondjait.

A nemzedékváltás feszültséggel tele időszakában a lelkigondozó feladata, hogy a két nemzedék békében, egymást kiegészítve találkozzon. Ez a találkozás kölcsönös kiegészítést eredményez, hiszen a fiatal azt látja a felnőttben, amilyen lehet, amivé válhat, a felnőtt pedig azt látja, amilyen volt. Az ifjú igényli a lelkigon-

dozó részéről a bizalmat, tekintélyt és szeretetet. Szüksége van a felnőtt türelemmel, megértéssel, hitben és reménységben végzett szolgálatára.¹⁴

Az ifjúsági lelkigondozás jelenének, jövőjének munkálása a *történelmi gyökerek* ismeretében hathatósabb, eredményesebb. Már a korai egyház is komolyan vette a gyermek és ifjú vallásos nevelését; kevésbé a lelkigondozását. A népegyházi keretben az ifjú is élő személy, kötelező jelleggel vett részt az istentiszteleten, némi bibliaismereti, vallásos nevelésben is részesült, énekeket tanult. Főleg a bibliai történeteket, majd pedig a hitvallásokat alkalmazták gyakran a vallásoktatásban. Az ifjak lelkigondozása is a gyónás, a személyes lelkibeszélgetés keretében és a generális pásztoráció alkalmával történt. Ám a vallásos nevelés elsősorban a szülőkre tartozott.

A reformáció fedezte fel igazán és gyakorolta is a rábízottak lelkigondozását. A református egyház ifjúsági munkáját illetően hazánkban hosszú ideig Kálvin János kizárólagos hatása határozta meg. Kálvin az ifjúság Isten akarata szerinti nevelését annyira szívén viselte, hogy óriási egyházszervező, írói és egyéb munkái mellett az ifjúság nevelése céljából Genfben iskolát alapított. Tudta, hogy iskolák létesítése a keresztény hatás, az állam feladata, de a tanítást az egyháznak kell végezni. Kollégiumot kell építeni, nevelni kell a gyermekeket a mindenkori generációk fiataljaival együtt,

hogy ne pusztuljon az egyház, de fejlődjön és erősödjön. Kálvin mindenek előtt Isten előtti felelősség terhe alatt tette a szülők kötelességévé gyermekeik vallásos nevelését. Ezt nem lehetett átruházni sem az iskolára, sem a hitoktatásra. A nagy reformátor haláláig végezte az ifjak vallásos nevelését és szorgalmazta családi hitbeni nevelésüket is, melynek gyakorlása szelídséggel párosult szigorúságon alapul.¹⁵

Az ifjakat oktatókat és nevelőket szolgálatuk elmélyítésére, komoly önnevelésre, önfegyelmezésre intette Kálvin. Igéből táplálkozó, konfesszionális, Isten abszolút uralmát valló pedagógiai munkássága különösen a gyakorlatiasság és az egyetemesség szempontjából megbecsülendő. Tanítás központjában a Biblia állt. Bár a vallásóra hiányzott Kálvin tervezetéből, mégis a rendszeres imádkozás, kötelező istentisztelet, a katechizmus és az erre előkészítő órák, valamint a tanítási órákon történő bibliaolvasás és bibliamagyarázat határozta meg az egész nevelést.

Nevelésében tisztán látta a célt, az Isten dicsőségét szolgáló, hitben nagykorú, Istennel állandó közösségben élő lelkek közt végezte szolgálatát. Az ifjúság lelkigondozását az egyház funkciójaként végezte az igehirdetéssel, sákramentumok kiszolgáltatásával, egyházfegyelemmel, diakóniával együtt, melyek az egyetemes egyház építését szolgálták.¹⁶

(folytatjuk)

¹² Czegléd Sándor 1951. 104-111.

¹³ Makkai Sándor 1938. 192.

¹⁴ Rózsai Tivadar 1981. 48-49.

¹⁵ Patay Lajos: Kálvin János valláspedagógiája. Debrecen, 1935. 121; vö. Dékány Endre: A pedagógus Kálvin. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya. Bp., 1987. 60-63.

¹⁶ Kiss Sándor: Ifjúsági munka a Magyar Református Egyházban. Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai Részevnytársaság. Bp., 1941. 13-14.

Közismereti tárgy-e a „hittan és erkölcsstan”?

Papp Vilmos

(Válaszlevél egy „törvényességi ellenőrzés” kapcsán. Ennek tárgya: „fakultatív hit- és vallásoktatás”. Idézet a levélből: „...a foglalkozások megtartásához a megfelelő tárgyi feltételeket minden intézmény biztosítja. [...] ...az elmúlt öt évben fakultatív hit- és vallásoktatás körülményeivel kapcsolatos panasz nem érkezett...”)

Nemcsak a magam véleményét, de a történelmi reformátusság álláspontját is írhatom néhány pontra szűkítve. Ennek jobb megértése érdekében egy hasonlatot szeretnék előrebocsátani. A nem sokkal ezelőtt történt – s minket, magyarokat fájdalmasan érintő – ausztriai vasúti baleset komoly tanulságokkal szolgál. Példás rendben működött mindkét vasúti társaság. Ragyogóan tiszta volt a kamionvezető kábelje. Útlevelek is rendben voltak. Megfelelően képzett személyzet vezette a szerelvényt. „*Csupán csak*” egyetlen fékhibát hagytak figyelmen kívül. A végeredmény: számos halott, sok sebesült, mérhetetlen anyagi kár...

Engem nem nyugtat meg a tájékoztatóban említett számos pedagógiai szakember, szülői szervezet stb. megelégedettsége. Ugyanis az érintett tantárgyat tekintve valamennyien laikusok.

1. A tantárgy hivatalos neve nem „Hit- és vallásoktatás”. (A kettőnek annyi köze van egymáshoz, mint az angol nyelvnek az anatómiához. Van az angol nyelvű anatómiák is...) A tantárgy: „Hit- és erkölcsstan”, s mint ilyen, közismereti tárgy, s ily módon kezelendő. Tehát ugyanolyan része az emberi ismereteknek, mint a történelem, a matematika, a földrajz stb. Ennélfogva védett időben és megfelelő szakemberek által tanítandó. A jelen valóság az, hogy számos alkalommal kaptunk jelentést arról, hogy moziba, uszodába, kirándulásra, labdarúgóedzésre stb. vitték el tanítás és tanulás elől a növendékeket. Ennek következtében a tárgy létfontosságú fejezeteiről

maradtak le, mint pl. a drogmegelőzés, a hivatásválasztás, a családalapítás, a társadalomba történő beilleszkedés stb. (Ezzel súlyos károkat okoztak az országnak: gazdasági, társadalmi erkölcsi és még sok más vonatkozásban.)

2. Miután a „vallás” fogalma legalábbis *Feuerbach* óta alapvető jelentésváltozáson ment át, ma a vallás alatt nem azt értjük, amit értett *Apáczai Csere János*, *Comenius* Ámós János, vagy akár *Karácsony Sándor*, a XX. század legnagyobb pedagógusa. A református egyház nem „vallás”-t tanít, hanem a bibliai hitre és ebből következő ethoszra vonatkozó ismereteket! Miután pedig a sajtó műveletlen része zűrzavart teremtett az „ethosz” és a „mosz” (moralitás) fogalma vonatkozásában, mindkettőt erkölcsnek nevezvén, pontosítanunk kell. Az „ethosz” alap, a „mosz” felépítmény. Példával élve az ethosz alaptörvénye: „*Szeresd és tiszteld felebarátodat és segítsd elő boldogulását.*” A moralitás csak ennyit mond: „*Köszönj a lépcsőházban a lakótársnak.*” A „Hit- és erkölcsstan” a jól működő társadalom létét alapozza meg.

3. Tantárgyunkkal kapcsolatos döntő fontosságú alapkérdés: Kinek van rá szüksége? Az ifjúságnak? A családnak? Az iskolának? Az egyháznak? – Mivel a „Hit- és erkölcsstan” oktatása nem utánpótlásképzés, az egyháznak van legkevésbé szüksége rá! Az iskolának, mint nevelési tényezőnek már nagy szüksége van rá! Tantárgyunk nélkül nemcsak csonka az iskola működése, de egyenesen szkizofrénné válik a pedagógia és az ember! (Dr. prof. Sántha Kálmán világhírű néhai deb-

receni agykutató és agysebész megállapításaira utalunk!) Még inkább tárgyunkra utalt a család. A család felbomlása súlyos következményekkel jár. A gazdátlanság állapota vezetett a drogok villámgyors és katasztrofális magyarországi elterjedéséhez. S miután tárgyunk megismerésében az ifjúság sokáig akadályozva volt – s mai felemás helyzete miatt sokan ma sem tudnak vele mit kezdeni – az iskola kapuja közelében ólálkodó drogárusok marta-lékává lesz.

Ugyanis a tárgy „fakultatív” jellege nem oldja fel annak kötelező voltát! Fakultatív tárgy az angol, német, francia, spanyol stb. Ámde egyet – valamelyiket – kötelező tanulni, sőt bizonyos fokon államvizsgát is kötelező letenni. A Hit- és erkölcsstan attól fakultatív, hogy a család választhat római katolikus, református, evangélikus, izraelita vagy polgári előadó által tartott foglalkozások között. Ámde, hogy tanulni szükséges, az ugyanúgy nem kérdéses, mint a matematikát, irodalmat, testnevelést.

A „gazdátlan” gyermek: kiszolgáltatott ember. Aki nem hisz, az hiszékennyé válik. Aki gazdátlan, tudja magát még arra a kérdésre sem kap választ, hogy „*Miért is élek?*” Első lehetséges alkalommal droghoz, alkoholhoz, nikotinhoz nyúl. Ady Endre szerint is a gazdátlan tudata a legszörnyűbb állapot.

Amíg e kérdések nem tisztázódnak és nem nyernek kedvező megoldást, addig a magyar közoktatás olyan, mint a minden tekintetben modern – de fékhibás szerelvény...

EMLÉKEZETES TANÍTÓK - Pilder Mária (1888-1966)

Papp Vilmos

XX. század nagyhatású teológusa, Barth Károly mondta Pilder Máriával való találkozás után: „*A magyar reformátusok nem is tudják, milyen nagy kincset bírnak Pilder Mária személyében.*” Ettől fogva a hírneves teológus minden művét dedikálva küldte meg nemzedékek tanítójának, kinek véleményére mindig sokat adott.

Pilder Mária Isten rendkívüli ajándéka volt a magyarországi és erdélyi reformátusság minden rétegének és csoportjának. Diósgyőr szülötte, Budapest neveltje. Itt végezte a tanító-, majd tanárképzőt is. Pályája derekát jelentő 25 évét Erdélyben töltötte. Római katolikusnak keresztelték. Diákkorában ateista lett, majd tanári diplomával a kezében keresztnevet változtatva öntudatos, biblikus reformátussá vált. Élete végéig a testileg sérült – szellemileg csúcsintellektussal rendelkezett.

Külleme miatt sok megaláztatás érte „bájos” társnői körében. Ez is hozzájárult ahhoz, hogy teljes öntudattal Krisztus szolgálóleányának tekintse magát. Erdélybe költözését neves emberek kérték. Nagy Károly, a Trianon utáni idők püspöke és helyettese, majd utóda: Makkai Sándor. Mindkét püspök tanácsadójának tekintette Pilder Máriát, aki valóságos presbiter volt.

Az erdélyi értelmiség nagy része elmenekült – vagy kiutasították. A református egyház közel ezer iskolát veszített el. A háborúban amúgy is megcsappant férfisereg megfélemlítés okán messze elkerülte a templomot. Ebben a helyzetben Nagy Károly és Makkai Sándor püspökök nagy szerepet szántak az asszonyoknak. Általuk akarták bátorítani, öntudatosítani a férfiakat. Létrehozták az erdélyi nőszö-

vetséget. A Nőszövetség szervezésében döntő szerepet szántak Pilder Máriának. Ő a kolozsvári leánygimnáziumnak, majd a nagyenyedi kollégiumnak volt a tanára. Utóbb a Diakonisszaképző Intézet tanára lett. A nagyenyedi kollégium ekkor élethalál harcot folytatott fennmaradása érdekében! Pilder Mária kiváló emberismerő hírében állt. Előtte még a legzárkózottabb lélek is megnyílt. Utazó és szervezőtitkárként végzett evangelizációs szolgálatot. Ugyanúgy szolgált, mint Kolozsvár, Vásárhely, Brassó templomaiban. Munkája nyomán templomok újultak, lelkek fényesedtek, férfiak megbátorodtak, megizmosodott a gyermekek *Vasárnapi Iskolája*, kivirult az erdélyi *Ifjúsági Keresztyén Egyesület*.

A filozófus Pilder Mária – mert igazi tudós volt – mindenkit meg tudott szólítani. Levelezett nyugati professzorokkal, taníthatott óvodásokat és egyetemi hallgatókat, falusi embereket meg püspököket. Elutazott a legkisebb szórványba, tudott tanítani ábécét, s a minden megkeresztelt keresztyén egyetemes papságáról, az egyház történelmi küldetéséről, az isteni predesztinációról. Volt nagyjelentőségű mondanivalója a keresztyén társadalomról.

Szolgálatra oly nagyjelentőségű és áldott volt, hogy Ravasz László dunamelléki püspök és a zsinat elnöke „kölcsonkerte” őt Erdélytől. Feladatult adta neki, hogy mind a négy egyházkerületben végezze tanító, evangelizáló és szervező munkáját.

A háború utolsó évének és a béke első éveinek sok nyomorúsága (egy-millió hősi halott, ill. bizonytalan sorús hadifogoly, a „felszabadítók” által megalázott nők tízezrei!) ilyen evan-

géliumhirdető után kiáltott. Ment falról falura. Hol a földön hált, hol együtt koplalt az éhezőkkel. (Visszatartotta egy Amerikából érkezett látogató nagylelkű autójajándékozási szándékát, mondván: Miként lehetne autóval nyomorban élők közé?) De a lelkek és családok újultak.

Ennek az ígéretes folyamatnak vetett véget a *Nőszövetség* betiltása 1950-ben, s az istenhegyi otthon Rákosi-villává alakítása. Pilder Mária az akkori Konvent tanulmányi osztályának lett munkatársa – íróasztal mellé láncolva... 1953-ban újra folytathatta kedves tanítói munkáját. Kinevezték a budapesti Teológiai Akadémia ökumenikus tanszékére előadó-helyettesnek. E minőségében e sorok írójára is nagy hatást gyakorolt. Nem véletlen, hogy az akkori teológiai évfolyamok – a korszellem ellenére – evangelizációs elkötelezettségűek lettek! Tanári működése első évében írta nagyjelentőségű magyarázatát Pál apostolnak a Filippi gyülekezetéhez írt leveléről. Kifejezetten hallgatók részére.

Az 1. rész 1. verséhez többek között ezt írja: „*Kevés szónak homályosult el úgy az értelme, mint annak, hogy „szent” (hagios). A római egyház szerint a „szent” az olyan ember, aki az erkölcsi tökéletességnek olyan fokára jutott, hogy nemcsak arra szerzett elegendő érdemet, hogy a maga üdvösségét elnyerje, hanem még annyival többet is, hogy jócselekedeteinek fölösleges érdemeiből másoknak is juttathat. Ez a fölfogás teljességgel meghamisítja a „szentség” bibliai fogalmát. {...} Szent azt jelenti: Istentől kisajátított, tulajdonba vett. S ez kizárólag csak Istennek áll rendelkezésére.*”

Tinódi Lantos Sebestyén Református Általános Iskola és Művészeti Alapiskola

Sziládi Béla

XV–XVI. század a reneszánsz és vele együtt a nagy karrierkora – mint Európa más országaiban – hazánkban is.

Török Ambrus még mint köznevelési sorból származó, a *Kanizsai* család familiárisaként szolgál, mielőtt Hunyadi Mátyás alá szegődik. Második házasságával megszerzi Szigetvár várát mintegy harminc faluval együtt. Fia, Imre, alig húszesztendősen *Valkó vármegye* főispánja, a családi vagyon gyarapítása folytán megszerzi *Enying* várát és uradalmát is, ettől kezdve viseli a család az *Enyingi Török* nevet. Imre fia, Enyingi Török Bálint, 15 évesen nándorfehérvári bán, a családi birtokok örököse, a déli végek őrzője, pályája csúcán az ország egyik legnagyobb földbirtokosa, a haza egyik reménysége.

Kegyvesztettség, majd kegyelem, Zápolya, Ferdinánd, majd megint Zápolya, Mohács és évtizedeken át tartó harcok a birtokért, a hazáért, a hitért. Birtokai közül két város, *Pápa* és *Debrecen* a reformáció központjává válik. Felesége támogatja hitbéli törekvéseit: egy krónikaíró lutheránus nőoroszlánnak nevezi. S hogy maga is mennyire szívén viselte népének vallási ügyét, bizonyítja, hogy 1541-es elfogását követően 1546-ban levélben kérte feleségét, legyen gondja a birtokain levő egyházakra.

Ebben a zűrés, zavaros, intrikákkal, pártütésekkel, csatavesztéssel, az ország széthullásával, hitvitákkal és hitbéli megújulással, harcokkal és vérrel terhes időkben érkezik a nagyhatalmú főúr udvartartásába egy nála talán csak néhány évvel fi-

atalabb ifjú, aki örök életében hűséges marad hozzá. Nehéz megindítóbb hűségnyilatkozatot elképzelni, mint ami az 1549-ben Dávid királrról írt ének versfőiből olvasható: „*Sebastianus litteratus de Tinod lutinista condam magnifici Valentinus Terek de Enying*”. A már nyolc éve raboskodó, már halottnak hitt „*néhai nagyságos Enyingi Török Bálint lantosának*” mondja magát.

A szegény sorba született ifjú Tinódi a felemelkedésnek akkor lehetséges egyetlen útját, a tanulást és a harcot választva szegődhetett a nagyhatalmú úr szolgálatába.

Csodálatos világ tárult ki előtte *Szigetváron*, a magyar reneszánsz sajátos, XVI. századi formája. Mátyás idején a reneszánsz a humanista gondolkodás egy szűk felső réteg kiváltsága volt, élén az uralkodóval. Ez a rendszer Mátyás halálával szétesik, a kulturális központként működő főpapi központok is szétzilálódnak. Csodálatos módon azonban a gondolat újjáéled a főúri központokban, ahol a főurak nemegyszer maguk is művelt emberek, s maguk köré gyűjtik a tehetséges fiatalokat, tanítatják őket, legtöbb esetben (a reformáció előrehaladtával különösen) külföldi egyetemeken is, és sok – többszintű rendszerben megvalósuló – kicsiny szellemi centrum létrehozásával védekeznek az ebben az időszakban kezdődött Európától való leszakadási folyamat ellen.

Megérkezik tehát az ifjú tehetség az udvarba, nem tudni milyen előképzettséggel, az azonban biztos, hogy ha az hiányos volt is, itt

teljességre fejleszthette tudását. A kor színvonalán elmélyült ismereteket szerzett mindenekelőtt a Bibliából, nyelvekből, történelemből, földrajzból, énekes tudományokból, hadi tudományokból, s feltehetően még a kor diktálta egyéb ismeretekből, amely a *Homo Universalis* eszményhez hozzátartozott. Valószínű, hogy a kor szokásainak megfelelően egyidőben tanított, nevelt más ifjakat és írődeáki, kancelláriai szolgálatot is ellátott. Későbbi írásai tanúskodnak erről. Ugyanígy írásai tanúsága szerint harcokban is részt vett, meg is sebesült, ám mint minden másról, erről is csak néhány szavas utalásból értesülhetünk.

Kisszámú elemzői szinte egyöntetűen megegyeznek abban, hogy Buda eleste, urának fogságba jutása fordulóponthoz vezetett életében, ekkor vált felnőtté, önállóvá, mindazzá, amit az utókor Tinódinak nevez: *Beöthy* Zsolt: politikai költő; *Szerb* Antal: a század riportere; *Kiss* Gyula: az első népművelő; *Varjas* Béla: az első országegyesítő; *Pintér* Jenő: haditudósító a XVI. századból.

Írt mitológiai tárgyú költeményt: *Jázon és Médea szerelme*, aktualizált bibliai történeteket: *Judit asszony históriája*, *Dávid király*, *Jónás próféta*; népszerűsített történelmet: *Zsigmond király és császár krónikája*; nevelt és feddett: *Sokféle részögről*, *Az udvarbírákról és kulcsárokról*.

Az igazi Tinódi azonban a hitében elkötelezett, a pogánnyal mindig harcra kész, vele szemben harcra buzdító, az ország újraegyesítését szorgalmazó, az örök mozgékony, a hírekért a helyszínre siető, a híreket

az arra kíváncsiaknak és kétkedőknek elszállító, művészi színvonalon új stílust teremtő Tinódi.

Így énekli végig az országot *A Szegedi veszedelemről, Budai Ali basa históriájával, Ördög Mátyás veszedelmével, Eger viadaljáról való énekével*, és a többivel.

A magyar történelemben talán először és utoljára ő volt az, aki „adományos érdemként” a költészetért kapott nemességet.

Az első volt abban az értelemben is, hogy (természetesen feltételezve a bőkezű urak támogatását) a költészetéből élt meg.

Valamint első volt legfőképpen abban, hogy három korszak találkozott benne szerves egységben: maga írta verseit, ősi módon, énekelve adta tovább azt, ám már ki is nyomtatta és árusította.

A *Krónikát*, melyben műveit nagyobb részben megjelentette, kifejezetten XX. századi módon, *Nádasdy Tamás* nádorispán szponzorálta, elhelyeztetve benne egy Ferdinándhoz címzett hűségnyilatkozatot és reklámblokkot, amelyet olvasva az ember elámul a félezeréves modernségen.

Különösen azért, mert a lényeg nem itt van, hanem egy oldallal előtte, jelezvén, hogy tiszta és őszinte embernél mindent megelőz az igaz szó: **Sem adományért sem barátságért, sem félelemért hamissat bé nem írtam, az, mi keveset írtam, igazat írtam.**

Alig több mint egy évvel később a nádorispán *Perneszy György* szolgálattelévő leveléből értesülhetett: **Tinódi Sebestyén, megunván immár e földi muzsikát, megtért az**

égiekhez, hogy ott, az angyalok között sokkalta jobbat tanulhaszon...

Az enyingi templom kertjében *Enyingi Török Bálint* szobra néz szembe a délről jövő forgalommal, mint ha most is, félezer év múltán ugyanúgy, mint annak előtte, védené a népet, a birtokot, a templomot, a hitet.

A templommal szemben, az út túloldalán a hit és a jövő letétemé-

*Siess keresztyén lelki jót hallani
Régi törvényből harcolni tanulni,
Az igaz hit mellett mint kell bajt vívni,
Krisztusban bízni.*

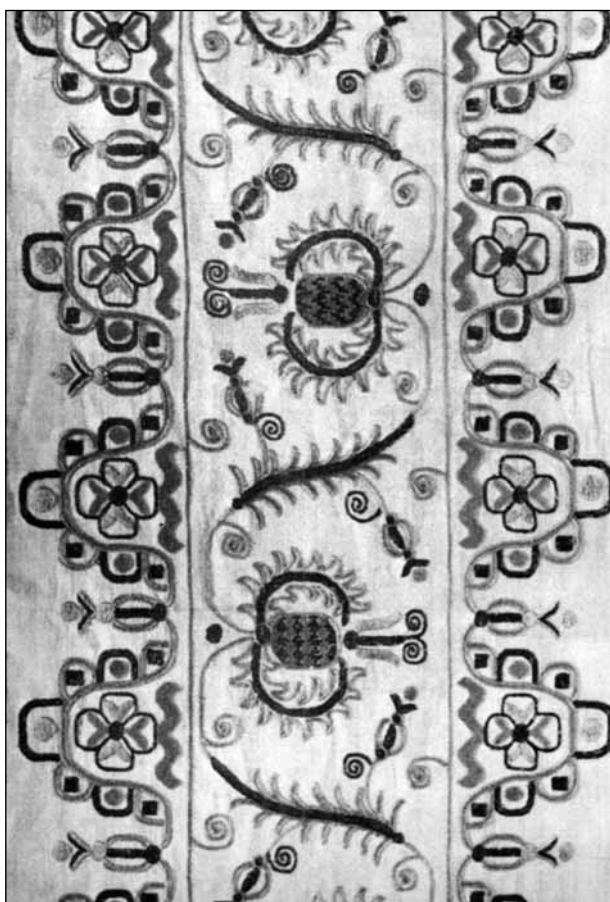
Iskola a kezdetektől

A történelemből tudjuk, ahol a reformáció megjelent, ott vele egyidős a köznép, a hívek, legfőképpen a gyermekek nevelése, anyanyelvi oktatása a hitben és tudományokban az írásbeleiség alapján.

Mivel Enyingen e reformáció megjelenését a Mohács körüli évektől számítjuk, ezért az iskola kezdeteit is innét datálhatjuk. A XVII. század elejétől pedig olyan feljegyzés tanúskodik: „...*Enyingen és Mezőkomáromban is... mindazonáltal a kálvinista lakosok is bírtak templomokat, iskolákat és parochiális házakat, valamióta emlékezhetik, s ezelőtt 40-41 esztendővel is és mostanában is bírnak ezen helyekben a templomok fából, ház formára vannak a kálvinisták számára építve.*” A történelmi feljegyzések folyamatosak, például az iskolának 1851-ben 232 növendéke van. Nagyon sok itt munkálkodó rektor, oskolamester, tanító nevét ismerjük, hála nekik az évszázadokon átívelő munkájukért.

Mostani helyén 1827-ben épített iskolát a gyülekezet, mikor *Micskey Sámuel* volt a lelkész és a későbbi pápai tudós professzor édesapja, *Bocsor Péter* volt a gondnok.

Az épületet 1938-ban teljesen átépítették, majd a háború pusztításai után a gyülekezet összefogása árán megelőzve a templom újjáépítését is elsőként hozták rendbe. Nagy törés volt az 1848. évi álla-

nyese az iskola, homlokzatán tábla hirdeti, hogy a református iskola *Tinódi Lantos Sebestyén* nevét viseli. Nemcsak viseli nevét és címerét, hanem valamennyi közösségi alkalman, ünnepén megszólaltatja Tinódi énekét, mely először „*Dávid királ mint az nagy Góliáttal megviutt művé*”-nek kezdetén hallhatta a közönség, most pedig 161. dicséretként szerepel énekeskönyvünkben, éneklük templomainkban:

mosítás, amikor is az épületet, teljes berendezéssel, diákokkal és tanítókkal együtt elorozta az esztelen hatalom.

Az iskola közelmúltja

„Sok volna előszámlálni az építésben való telhetetlenségét” írta Szalárdi János Bethlen fejedelemről, aki a korábbi alapokat megerősítve fejlesztett, épített iskolát, kollégiumot, könyvtárt, nyomdát, mindent, mi a hitben és tudásban való elmélyülésnek feltétele volt. Ilyen „telhetetlen” ember állt gyülekezetünk élén történelmünk legutóbbi szép hajnalán, legjobb időben alkalmas helyen. Hajdú Zoltán lelkész a nyolcvanas évektől szép lassan, folyamatosan alakította a templomot a település kulturális centrumává, úgy hogy a valódi kulturális értékeket hordozó programok, rendezvények, az országhatáron belüli és azon túli kapcsolatrendszerek elismerten a templom körül szerveződnek. Az egyre bővülő esemény és kapcsolatrendszerekkel párhuzamosan a jogszabályok adta lehetőségeknek köszönhetően a presbitérium 1991-ben visszaigényelte az államtól az iskola épületét, amelyet, bár nagyon leromlott állapotban 1996-ban vissza is kapott. Néhány hónap alatt, nagyon sok ember áldozatos, megfeszített, önkéntes munkája következményeképpen, részben adományként, részben kölcsönkapott, részben jótékonyági koncert bevételéből származó pénzből vásárolt hangszereken szeptemberben megindult a tanítás a *Tinódi Lantos Sebestyén Református Zeneiskolában*.

Az iskola jelene

Neve a későbbiek folyamán *művészeti alapiskolára* változott, mivel folyamatosan bővült, s mára már valamennyi művészeti ágban (zene-

művészet, táncművészet, képző-és iparművészet, színművészet) folyik a képzés. Az engedélyezett tanulói keretlétszám 270 fő, amelynek nagyobb részét természetesen a csoportos képzésben résztvevők teszik ki, de nem elhanyagolható a fúvós, ütős, zongora, szintetizátor, hegedű és orgona tanszakosok száma sem. Havonta vannak zenés áhítatok, ahol a tanulók bemutatják, mit ta-

nultak, a képzőművészek munkáikat állítják ki, rendszeres a részvétel a művészeti iskolák találkozóin: Győr, Vác, Balatonalmádi, Sárbovárd, meghívásra szolgáltak a diákok templomokban, iskolákban rendezvényeken, szerepeltek rádióban, televízióban. Az évközi kulturális alkalmakon túl kórustalálkozóra, néptánc-fesztiválra kerül sor. Jelentős közművelődési esemény volt a *Nyár Esti Kerti Muzsika* sorozata, valamint a *Nyár Esti Orgonakoncertek* évről évre megrendezett sorozata

Jelentősek a határon túli kapcsolatok: Udmurtiából, az őshazából többször láttuk vendégül az AIKAI együttest, Erdélyből Székelyhídról és Bánffyhunadról dalárdát, mi is többször szerepeltünk ünnepeiken és fesztiválokon, több alkalommal jártunk a lengyelországi Brzeg városában az ottani zeneiskola és a helyőrségi klub meghívására, ugyanígy ők is voltak nálunk, szerepeltünk adventi koncerten Bécsben, az énekkar Horvátország több helységében, volt már egész hetes turné Hollandiában. Kialakulóban van az együttműködés a németországi Bad Urach városával, ahol egy ünnepségen fúvósaink voltak a díszvendégek.

Az iskola jövője

A presbitérium az iskola alapításának ötödik évfordulójára rendezett ünnepségen határozatot hozott, hogy az addig működő művészeti alapiskoláját új feladattal bővíti: nyolc osztályos általános iskolai oktatással.

A szükséges engedélyek beszerzése megtörtént, az első osztályba beiratkozottak száma kitöltötte a keretet, az idén még induló második, harmadik és negyedik osztályosok pedig szándéknnyilatkozattal jelezték, hogy ősztől itt akarják folytatni tanulmányaikat. Mivel ez a feladat további tantermeket igényel, az iskola egy megvásárolt szomszédos telken bővül, az új szárny ünnepélyes alapköltetételének időpontja 2002. április 28. volt.

Valamennyien bízunk benne, hogy az általános iskola újraindításával a református egyház Enyingen is visszahelyeztetik végre félélévezredes jogaiba, s felelősen munkálkodhat a gyermekek, a társadalom javára, és a Mindenható dicsőségére.

Állás

Tapasztalattal rendelkező középiskolai magyar- és református vallásstanár felsőfokú angol nyelvvizsgával tanári állást keres Budapesten és környékén. Telefon: 06-30/314-5996. E-mail: kisshajnal@hotmail.com

Pályázat

KOMA XLIV. pályázat

Egyházi fenntartású közoktatási intézmények innovációja

A pályázat célja

Támogatni kívánjuk az országosan hasznosítható, hagyományokra épülő egyházi oktatás-nevelés fejlesztését, a mai kor pedagógiai kihívásaira adandó válaszok modell értékű innovációját.

Pályázhatnak:

- Azok az intézmények, pedagógusok, pedagógus közösségek, amelyek nevelési-oktatási programjaikban az egyházi iskolák sajátos feladatait valósítják meg.
- Azok az intézmények, amelyek szociális és kulturális hátránnyal küzdő gyerekek nevelését és képzését megfelelő programokkal támogatják.
- Azok a pedagógusok, pedagógus közösségek, akik az iskola hagyományaira építve innovációkat dolgoznak ki, vagy ilyen tevékenység eredményeit adaptálják.
- A tehetséges tanulók sajátos, egyedi, ám széles intézményi körben is alkalmazható nevelési és tanulási igényeire támaszkodó pedagógiai programot dolgoznak ki.

A pályázatnak tartalmaznia kell:

- az intézmény célját, tevékenységét és pedagógiai módszereit tartalmazó pedagógiai programot;
- a programban részt vevő gyerekekről, tanulókról szóló rövid elemző ismertetést;
- a működési feltételek rövid leírását, az intézmény éves költségvetését;
- annak a programnak a tematikáját, részletes munkatervi szintű ismertetését, amelynek a megvalósításához a támogatást kéri;
- a program részletes költségvetését.

A pályázat során a KOMA kuratóriuma – szakértői vélemények alapján – 30 millió forintot oszthat szét.

A pályázat formai feltételei:

1. A pályázatot **2002. szeptember 16-ig** kell benyújtani, illetve feladni a Közoktatási Modernizációs Közalapítvány címére (1054 Budapest, Báthory u. 10.).
2. Pontosan és teljesen kitöltött és aláírt adatlap. A nyomtatvány átvezető vagy válaszborítékkal igényelhető Budapesten, a KOMA titkárságán, valamint letölthető az Internetről a www.koma.hu honlapunkról.
3. A pályázatot kísérő adatlapot három, a pályázatot és a mellékleteket két-két példányban kell benyújtani.
4. Korábbi, már lefutott KOMA-pályázaton nyert összeggel való szöveges és pénzügyi elszámolás.
5. Két darab megcímezett, felbélyegzett, közepes méretű válaszboríték.

Elméleti, értekező műveket nem fogadunk el.

A hiányosan kitöltött, válaszboríték nélküli és nem megfelelő példányszámban érkezett pályázati anyagot a KOMA titkársága nem tudja fogadni, azokat postafordultával visszaküldi.

Minden pályázó értesítést kap. A nyertesek listáját nyilvánosságra hozzuk.

Nyári táborok

XXI. Egyházzenei Gitártanfolyam

2002. július 29-augusztus 11. között kerül sorra *Szigetmonostoron* a XXI. Egyházzenei Gitártanfolyam, melynek keretében kéthetes képzési idővel klasszikus gitár- és lantoktatás (kezdő és haladó), egyházzenei szenior-továbbképzés indul. A képzést közös énekkari próbák és igei alkalmak teszik teljessé. Hangszeres csoportjainkba diákok és gyülekezeti tagok, a szenior tagozatra komoly hangszeres előtanulmányokkal rendelkező, a református egyházzene iránt érdeklődők, valamint tanfolyamunk már végzett növendékeinek jelentkezését várjuk.

A részvétel díja – teljes ellátással, bentlakással – 23.000.- Ft.

Érdeklődni lehet: Zákányi Bálint, 2015 Szigetmonostor, Akácfa u. 2. Telefon: 26/393-091, illetve 20/914-8744.

Az Egyházzenei Gitártanfolyam a Dunamelléki és a Dunántúli Református Egyházkerületek támogatásával szerveződik.

II. Sziget Hangja Hét – 2002. július 14-21.

A Szigeti Ökumenikus Kórus szeretettel várja azokat az énekkari gyakorlattal rendelkező érdeklődőket, akik intenzív énekkari munkával szívesen elmélyülnének *Zákányi Bálint* kórusműveinek megismerésében. Ezzel párhuzamosan *Gattyán Ilona* a református egyházzenei anyanyelvről tart gyakorlati és elméleti foglalkozásokat pedagógusok és érdeklődő szülők részére.

A délutáni szabadidőben önszerveződő műhelymunkára, strandolásra van lehetőség, este koncerteket látogatunk. Családok jelentkezését is tudjuk fogadni, gyermekes és nem énekkaros házastársak részére felügyeletet és foglalkozásokat igyekszünk biztosítani.

Részvételi díj: szállás, étkezés: 12.000.- Ft/fő/hét, kurzusdíj: 3.000.- Ft/fő.

Jelentkezés és további információ: Z. Török Ágnes kórustitkár, 2015 Szigetmonostor, Akácfa u. 2. Telefon/fax: 26/393-091, telefon: 20/914-8744.

Jelentkezési lap II. Sziget Hangja Hét

Név: Életkor:

Lakcím:

Telefonszám: Vallás:

Énekkarosok:

Melyik énekkarban énekel:

Hány éve: Melyik szőlőben:

Zeneanyanyelvi képzés:

Hol tanít:

Egyéb kurzusokról családom számára tájékoztatást kérek: **igen / nem**

Teljes ellátást kérek: **igen / nem**

Ha igen: fő felnőtt, fő 6 év alatti gyermek

A kurzus díját vállalom. Jelentkezem a II. Sziget Hangja hétre, a 2.000.- Ft előleget postán feladtam a következő címre: Z. Török Ágnes, 2015 Szigetmonostor, Akácfa u. 2.

Kelt: Aláírás:

Kapcsolataink

A balatonszárszói SDG Konferenciatelepen 2002. augusztus 12-18. között megrendezendő Talentum Tábor központi témája: **„Kapcsolataink”** [„Mindenkinek mindenné lettem, hogy mindenképpen megmentsek némelyeket” (1Kor 9,22)] A tábor szervezése során arra törekszenek a szervezők s a tábor vezetői (Papp Kornél zsinati osztályvezető és Püszi Lajos lelkipásztor), hogy ötvözzék a magyarság, a keresztyénység és az emberiség sorskérdéseivel foglalkozó plenáris elméleti előadásokat (4 téma) és a gyakorlati tevékenységet előtérbe helyező szekciómunkát (5 alkalom). A nap igei témáit 6 bibliakörben beszéljük meg a diákok debreceni teológusok vezetésével. A 6 szekció és a 6 bibliakör különbözősége lehetőséget teremt arra, hogy szélesebb körben ismerkedjenek egymással a tábor részvevői (kb. 100 diák keresi fel évről évre a balatonszárszói tábort). A szabadidős és sportolási lehetőségek jól illeszkednek a szakmai és az igei alkalmakhoz. **Meghívott előadóink:** dr. Matolcsy György gazdasági miniszter, Németh Zsolt államtitkár (Külügyminisztérium), dr. Rókuszfalvi Pál professzor, dr. Kiss Gy. Csaba professzor.

A Református Tehetséggon-
dozó Alapítvány intézményen-
ként 2-2 szociálisan rászoruló,
tehetséges tanuló táborozási költsé-
gét fedezi. A Református Peda-
gógiai Intézet néhány középiskolás
tanulmányi verseny nyertesének
felajánlja az ingyenes részvételt.
Középiskoláink is az év végi ju-
talmazások keretében hozzájárul-
hatnak a tehetséges diákok tartal-
mas nyári időtöltéséhez.

Jelentkezési határidő 2002. június 30. Cím: Zsinati Iskolaügyi Osztály 1146 Budapest, Abonyi

u. 21. Részvételi költség – amennyi-
ben nincs rá támogatás – 10.000.- Ft.

JELENTKEZÉS

a 2002. évi balatonszárszói Talentum Táboron való rész-
vételre (2002. augusztus 12-18.)

Beküldési határidő: 2002. június 30.

Név:
Születési hely és idő:
Lakcím (irányítószámmal):
Telefonszám (otthoni, vagy valamelyik szülő munkahelyi száma, a szülő
névének megjelölésével):

Az iskola (egyházközség) neve:
Az iskola (egyházközség) címe:
Az iskola (egyházközség) telefonszáma:
Kiemelkedően jó

..... tárgy(ak)ból.
Versenyeredmények a verseny ill. vetélkedő pontos nevének és az elért
helyezésnek a megjelölésével:

Az osztályfőnök véleménye:

A hitoktató véleménye:

Melyik szekcióban kíván tevékenykedni (a megfelelő szekciót kér-
jük aláhúzni!)¹:

- Biológia - ökológia	- Matematika	- Számítástechnika
- Irodalom	- Sport	- Történelem

Dátum:

(a pályázó aláírása)

(az osztályfőnök/lelkipásztor aláírása)

¹ Két szekció bejelölését kérik a szervezők a csoportok arányos kialakíthatósága érdekében!

A 2002. évi középiskolai felvételi eljárás sarokszámai – az OKÉV adatai alapján –

Papp Kornél

A 9. évfolyamra történő beiskolázás adatai

Jelentkezést leadó tanulók száma	Fő	%
Lány	52.945	49
Fiú	55.075	51
Összes jelentkező	108.020	100

A módosító adatlapok száma: 12.042 volt (11,1 %), s egy tanuló átlagosan 3,6 tagozatra jelentkezett.

A közép fokú iskolák által meghirdetett férőhelyek

Intézménytípus	Hely	%
Gimnázium	34.896	26,4
Szakközépiskola	54.232	41,0
Szakiskola	43.260	32,6
Összesen	132.388	100,0

A közép fokú iskolák így a jelentkező tanulók számánál 24.368 férőhellyel többet hirdettek meg (+22,5 % a férőhely a tanulók számához viszonyítva).

Sikeres felvételik száma az általános felvételi eljárás időszakában

	Felvett tanulók száma	%
Lány	48.861	49,2
Fiú	50.418	50,8
Összesen	99.418	100,0

A jelentkezettek 92 %-a jutott be most a választott közép fokú iskolába

Az eredményes felvételik száma és aránya a tanulók választása alapján

	Tanuló	%
1. helyre	70.943	70,5
2. helyre	15.518	15,6
3. helyre	7.606	7,7
4. helyre	3.153	3,2
5. helyre	1.197	1,2
További helyre	862	0,9

A rendkívüli felvételi eljárásban részt vevő tanulók és a megmaradt férőhelyek

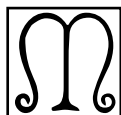
	Felvételiző tanuló	Üres férőhely
Gimnázium	2.371	6.119
Szakközépiskola	3.043	11.076
Szakiskola	3.318	15.914
Összesen	8.732	33.109

Minden kimaradt tanulóra 3,8 hely jut. A 8.732 tanulóból 4.065 lány (46,6 %), 4.667 fiú (53,4 %).

A 2001/02. tanév érettségi vizsgáinak beosztása

Papp Kornél

Magyarországon a 2001/02. tanév május-júniusi érettségi vizsgaidőszakában 83 egyházi középiskola 217 osztályában vizsgáznak a végzős diákok. Az intézmények és az osztályok egyházankénti megoszlása a következő:

Egyház	Iskola	Osztály
Katolikus	50	125
Református	19	54
Evangelikus	11	34
Zsidó	3	4
Összesen:	83	217

19 református középiskola 54 osztályában (DM 23, DT 5, TI 10, TT 16) kezdődik meg 2001. május 13-án az érettségi vizsgák sora. Ebben a tanévben református középiskolákban összesen 1.411 tanuló jelentkezett az érettségi vizsgára. az Országos református vizsgáztatási névjegyzék 41 vizsgaelnöke (11 fő 2-2 helyen) lát el egyházi intéz-

ményben elnöki teendőket, s közülük 35 (6 fő 2-2) református középiskolában. Az elnökök sorsolásánál az OKÉV elfogadta azt a szempontot, hogy túlnyomórészt a saját egyházi listáról kerüljenek az elnökök az érettségiző osztályokba. Ez a református intézmények esetében idén 76 %-ot jelent. az 54 osztály vizsgaelnökeiből 41 református, 6 evan-

gelikus, 5 katolikus és 2 világi (a speciális nyelvi osztályokba csak szakos elnököket lehet helyezni). 11 református elnök utazik más egyház által fenntartott intézménybe elnöki teendőket ellátni. Az alábbiakban közöljük a rendelkezésre álló adatok alapján az érettségi időpontokat és az elnökök nevét.

Dunamellék

Iskola	Oszt.	Létszám	Június	Név
Budapesti Baár-Madas Ref. Gimnázium	12.a	33	19-20.	Papp Csabáné
	12.b	27	13-14.	Győri József
	12.c	33	17-18.	Titkos Borbála (ev)
Lónyay Utcai Ref. Gimnázium, Budapest	12.a	23	10-11.	Dr. Kelemenné Farkas Márta
	12.b	26	17-19.	Kovács Dániel
	12.c	18	12-13.	Medgyes Sándorné (ev.)
Gödöllői Református Líceum	12.a	34	13-15.	dr. Horkay György
	12.b	29	17-19.	Krug Ferenc (ev.)
Halásztelki Ref. Kertészeti Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium	12.a	27	10-12.	Pesti Judit (ev.)
	12.g	19	17-18.	Bartáné dr. Greguss Livia (kat.)
	13.h	34	19-21.	Czeplédi Sándor
Kecskeméti Ref. Kollégium Gimnáziuma	12.a	30	17-19.	Mayerné Pátkai Tünde
	12.b	32	17-19.	Muszka János István
	12.c	30	13-15.	Bajusz Árpádné
Kiskunhalasi Ref. Kollégium Szilády Áron Gimnáziuma	12.a	23	11-12.	Simon Ferenc
	12.b	30	17-19.	Bódiné Enese Laura
	12.c	19	20-21.	Dr. Lénárt Attila
Kunszentmiklósi Ref. Kollégium Baksay Sándor Gimnáziuma	12.a	22	14-15.	Czeplédi Sándor
	12.b	25	18-19.	Pappné Gellényi Judit
Arany János Ref. Gimnázium, Nagykőrös	12.a	28	10-11.	Dr. P. Tóth Béláné
	12.b	36	17-19.	Dr. Imréné Barta Edit
Pécsi Református Kollégium Gimnáziuma	12.	18	11-12.	Dr. Radicsné dr. Ruzsa Ilona
Tiszakécskei Ref. Kollégium Gimnáziuma	12.	13	17-18.	Bóka József (kat.)

Dunántúl

Iskola	Oszt.	Létszám	Június	Név
Csokonai Vitéz Mihály Ref. Gimnázium, Csurgó	12.a	14	19.	Dr. Szolga Sándor
	12.b	21	20-21.	Barthos Zoltánné
Pápai Ref. Kollégium Gimnáziuma	12.a	37	10-12.	Kunszabóné Dancs Edit
	12.b	40	13-15.	Papp Kornél
	12.c	31	11-12.	Dr. Madarász Imréné

Tiszáninnen

Iskola	Oszt.	Létszám	Június	Név
Lévay József Ref. Gimnázium, Miskolc	12.a	26	13-14.	Szabó Sándor
	12.b	26	20-21.	Péntek Imre
	12.c	28	18-19.	Schmidtne Törő Ágnes (kat.)
	12.d	27	10-11.	Ábrahám Károlyné
Sárospataki Ref. Kollégium Gimnáziuma	12.a	32	12-14.	Gedőcziné Berger Mária (vil.)
	12.b	26	19-21.	Pitó Katalin
	12.c	33	19-21.	Varga Zoltán (kat.)
	13.e	30	12-14.	Kovácsné Szegedi Ildikó (vil.)
	13.f	21	17-18.	Ábrahám Károlyné
	12.h	24	17-18.	Garami Jánosné (kat.)

Tiszántúl

Iskola	Oszt.	Létszám	Június	Név
Szegedi Kis István Ref. Gimnázium, Békés	12.a	19	17-18.	Dr. Nagy Mihályné
	12.b	16	19-20.	Kunszabóné Dancs Edit
	12.E	12	21.	Ábrahám Zoltánné
Debreceni Ref. Kollégium Gimnáziuma	12.a	37	13-15.	Dr. Tárnok Dezső (ev.)
	12.b	39	17-19.	Simon Tamásné
	12.c	31	17-19.	Péntek Imréné
	12.e	24	17-18.	Kelemen Lajosné
Bethlen Gábor Református Gimnázium, Hódmezővásárhely	12.a	30	10-11.	Dr. Héder Jánosné
	12.b	32	12-14.	
	12.c	31	18-19.	Bajusz Árpádné
	12.L	14	20-21.	Horváthné Tóth Franciska
Szegedi Kis István Ref. Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium, Mezőtúr	12.a	28	12-14.	Zsuffa Ruth (ev.)
	12.b	18	17-18.	Dr. Radicsné dr. Ruzsa Ilona
	12.c	14	19-20.	Dr. Nagy Mihály
	13.L	17	24-25.	Széll Károly
Ecsedi Báthori István Ref. Gimnázium, Nagyecsed	12.a	24	17-18.	Nádasi Lajos

Református vizsgaelnökök más egyházi intézményben

Iskola	Oszt.	Létszám	Június	Név
Szent Gellért Katolikus Ált. Isk. és Gimnázium, Budapest	12.b	23	20-21.	Dr. Kelemenné Farkas Márta
Lauder Javne Zsidó Községi Óvoda, Ált., Közép- és Szakiskola, Budapest	12/Ez	22	17-18.	Papp Kornél
Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium, Eger	12.e	31	13-15.	Csobán Pál
	13.K	34	10-13.	Horváthné Tóth Franciska
Sancta Maria Ált.isk., Zeneisk., és Leánygimnázium, Eger	12.a	16	17-18.	Dr. Derda István
Apor Vilmos Katolikus Iskolaközpont, Győr	12.c	31	17-18.	Dr. Kálmán Attila
Göndöcs Benedek Szakképző Iskola, Gyula	12.e	32	10-12.	Gellén János
Don Bosco Ált. Isk., Középiskola és Kollégium, Kazincbarcika	13/1	32	25-26.	Dr. Kóczi Rozália
Piarista Ált. Iskola és Gimnázium, Kecskemét	12.a	23	17-18.	Dr. Horkay György
Dugonics András Piarista Gimnázium, Szeged	12.a	17	15.	Simon Ferenc
Padányi Bíró Márton ómai Katolikus Gimnázium, Veszprém	12.a	28	14-15.	Kerpel Péter

A 2002/03. tanév tervezett rendje

Papp Kornél

tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet tervezetének sarkalatos időpontjai. A megadott dátumok a rendelet kibocsátásáig változhatnak.

Az első tanítási nap:	augusztus 29. (csütörtök) vagy szeptember 2. (hétfő)
Az első félév utolsó napja:	január 24. (péntek)
Az utolsó tanítási nap:	június 13. (péntek) vagy 17. (kedd), illetve végzősöknek május 9. (péntek)
Az őszi szünet:	október 24-25. (csütörtök-péntek) vagy október 31. (csütörtök)
A téli szünet:	December 23. (hétfő) - január 3. (péntek)
A tavaszi szünet:	Április 17. (csütörtök) – április 22. (kedd)
Beiratkozás az általános iskolába:	március 1. (szombat) – április 30. (szerda)
Középfokú iskola felvételi tájékoztatója:	október 31. (csütörtök)
Középfokú felvételi jelentkezés:	február 14. (péntek)
Általános felvételi eljárás:	február 17. (hétfő) – március 14. (péntek)
Beiratkozás középfokú iskolába:	június 23-25. (hétfő-szerda)
Szóbeli érettségi nappali tagozaton:	június 12-25. (csütörtök-szerda)

A Köznevelési Politikai Tanács álláspontja szerint az első tanítási nap egyetlen időpont (szeptember 2.), az őszi szünet csak egynapos (október 31.) s a tanév befejezése szintén egyetlen időpont (június 13.) legyen. Ez esetben a kiadható napok száma 5 helyett 4 lenne. Felhívjuk a figyelmet a szóbeli érettségi időpontjának elcsúsztatására, ami nehézséget okoz a középiskola életének szervezésében. [A megadott időpontok csak a rendelettervezet szövegének sarkalati pontjai, melyek a következőkben még változhatnak!] **Az országos refor-**

mátus tanévnyitó várhatóan 2002. augusztus 31-én Pápán vagy Csurgón lesz. (A Zsinat Iskolai Szakbizottsága május 15-én határoz az időpontról és a helyszínről).

Országos szakmai ellenőrzés, illetve mérés-értékelés lesz a következő területeken:

- Az alapfokú művészetoktatási intézményekben folyó nevelés-oktatás eredményessége;

- A nevelési-oktatási intézmények tanügyigazgatási feladatainak végrehajtása [a Köznevelési Politikai Tanács kérte ennek törlését];

- Az 1., 5. és 9. évfolyamon alapkészség megléte (olvasás-szövegértés, matematikai eszköztudás) továbbá néhány kiválasztott iskolában a 6. és 10. évfolyamon is;

- Angol és német nyelvből, valamint történelem tantárgyból a tanulók ismeretei a 6. és 10. évfolyamon néhány kiválasztott iskolában;

- Fizika, kémia, biológia és földrajz tantárgyból a tanulók ismeretei a 10. évfolyamon néhány kiválasztott iskolában.

A Református Hírlevél írja

Papp Kornél

Református Hírlevél [kiadja a Dunamelléki Református Egyházkerület, mottója: „...Az az indulat legyen bennetek, mely volt a Krisztus Jézusban is...” (Fil. 2:5)] VIII. évfolyamának 2002 áprilisában megjelent 1-3. (január-március havi összevont) száma így ír:

„A DRE iskolaügyi vezetése tarthatatlannak tartja azt a kialakult helyzetet, hogy a Zsinat Iskolaügyi Osztályának vezetője önkényesen, az egyházkerületek iskolaügyi vezetőinek (főtanácsosok, tanácsosok) előzetes megkérdezése nélkül hoz, illetőleg hozat meg olyan intézkedéseket (pl.: SZMSZ-ek felülvizsgálata, 1996-ig visszamenőleges pénzügyi ellenőrzés elrendelése stb.), amelyek sértik az egyházkerületek iskolaügyi szervezeteinek autonómiáját, csorbítják a MRE oktatási törvényében foglalt jogait.” (31. oldal)

A *Zsinati Iskolaügyi Osztály* az írással kapcsolatban kijelenti, hogy az egyházkerület illetékességébe tartozó ügyekben nem avatkozott be, s nem kíván a jövőben sem beavatkozni. Viszont az egyház alkotmányáról és kormányzatáról szóló 1994/II. tv. 133. § e) pontja szerint a Zsinat „a református iskolázás szervezetről, irányításáról és felügyeletéről intézkedik, határoz”. A Református közoktatási törvény (1995/ I. Rtv.) 12. § (1) bekezdése ezt a következőkkel egészíti ki: „A Zsinat szabályozza és felügyeli a Magyarországi Református Egyház valamennyi közoktatási intézményének szellemi és anyagi ügyeit, összehangolt működését... Különösen ügyel arra, hogy e törvény és egyéb jogszabályok rendelkezéseit pontosan hajtsák végre.” A (2) bekezdés szerint „A Zsinat – mint a Magyarországi Református Egyház közoktatási intézményeinek legfelsőbb felügyeleti szerve – e tevékenységét elsősorban a Zsinat Iskolaügyi Szakbizottságán, valamint a Zsinati Iroda Iskolaügyi Osztályán keresztül valósítja meg.”

A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága – 2001. március 7-én, a dunamelléki tag szavazatával – 4:0 arányban határozott a szervezeti és működési szabályzatok összegyűjtéséről (s nem felülvizsgálati, ellenőrzési szándékkal!), mely kérésnek 10 iskola nem tudott eleget tenni [köztük a folyóirat kiadójának intézményei]. A *Zsinat Iskolaügyi Szakbizottságának lebecsülése, kiskorúsítása* egyértelműen visszautasítható. Az *Iskolaügyi Szakbizottság* széleskörű előrelátásának köszönhető, hogy számos intézmény (kb. 20-30 %) a felhívás hatására készítette el SZMSZ-ét, s így felkészülten várhatjuk az állami törvényességi vizsgálatokat. A 2002/03. tanév rendjéről szóló miniszeri rendelet nagy hangsúlyt fektet a tanügyigazgatási dokumentumok állami ellenőrzésére! S ez már tényleg ellenőrzés lesz! [Bár a jelen helyzetben az önkormányzati fenntartókkal egyetértésben kértük a Közoktatáspolitikai Tanács ülésén a rendelettervezet szövegéből törölni az ilyen jellegű vizsgálatot.]

A hites könyvvizsgálatról még egyszer, utoljára: állami jogszabály, a Magyar Köztársaság mindenkori költségvetési törvénye írja elő a könyvvizsgálatot! Az állami pénzzel a közegháznak kell elszámolnia, s a könyvvizsgálatot a Zsinat elnöksége rendeli meg, az *Iskolaügyi Osztály* pedig szervezi. Az, hogy a könyvvizsgáló törvényi kötelezettségen alapuló látogatása 2001 januárjában ekkora reakciót váltott ki, váratlan volt. [A zsinati osztályvezető különösen érezhette a látogatás hatását, hisz hivatásától akarták megfosztani.] A baj nagynak tűnt, hisz a könyvvizsgáló kezdeményezésére a vizsgálatot ki kellett terjeszteni 1996-ig [s erről a Zsinat Elnökségi Tanácsán hangozhatott el a döntés, ahol az iskolaügyi osztály ve-

zetője ott sem lehetett!]. A pénzügyi adminisztráció átvizsgálásának végeredményéről a jelentéseket 2002. április 24-én vehették kézhez az egyházkerületek. Itt csupán a végső megállapításokat közölhetjük, s ezzel a magunk részéről a vitát lezártuk tekintjük:

„Megállapítom, hogy a **Dunamelléki Református Egyházkerület** 1996-2000 év között a közoktatási intézmények részére tovább utalandó állami pénzeszközből 39.511.277 Ft-ot nem utalt ki 2000. december 31-ig. Ezen kötelezettség fedezetéül 2000. december 31-én az Egyházkerület „Oktatási” bank-számláján 4.880.422 Ft volt.”

„Megállapítom, hogy a **Dunántúli Egyházkerület** 1996, 1997 és 1998-ban törvényi kötelezettségének eleget tett. Gyűlekezeti fenntartású intézmény esetében az intézmény fenntartó részére, illetőleg kerületi fenntartású intézmény esetében közvetlenül az intézmény részére átutalta a hozzá érkező támogatást.”

„Megállapítom, hogy a **Tiszánmenti Egyházkerület** 1996, 1997 és 1998 években jogszerűen – közoktatási intézmények részére utalta – használta fel a közoktatási intézmények működésére, fejlesztésére kapott pénzeszközöket.”

„Megállapítom, hogy a **Tiszántúli Egyházkerület** 1996, 1997 és 1998 években jogszerűen – közoktatási intézmények részére utalta – használta fel a közoktatási intézmények működésére, fejlesztésére kapott pénzeszközöket.”

Nagyné Győri Sára Emma
bejegyzett könyvvizsgáló
kamarai tagsám: 000833”

Munkajogi esetek

A rosszhiszemű pervezetés

Papp Kornél

Egy középiskola a történelem-oktatás átszervezésére hivatkozva 2001. január 31-én eltávolította pedagógusainak sorából egyik tanárát. Azt a pedagógust, aki 1991 után munkaközösség-vezetőként megszervezte az intézményben a történelemoktatást, s a tehetséggondozásnak köszönhetően az intézmény szép eredményeket ért el a tanulmányi versenyeken és a felvételi vizsgákon. Nyilvánvaló módon a felmondás oka nem volt valószínű és okszerű.

A munkaügyi bíróságon már az első tárgyaláson írásbeli bizonyítékok alapján bizonyítást nyert, hogy nem történt átszervezés: egyrészt azért, mert a Köznevelési törvény alapján tanév közben erre nem kerülhet sor, másrészt azért, mert egy volt tanítvány, egy egyetemi hallgató (kinek munkájáért mindenki csak hálával tartozhat) zárta le a tanévet abban a 3 osztályban, melyben az elbocsátott pedagógus tanított. Egy munkaszerződés és az állás meghirdetéséről szóló újságvivágás – mindezt elárult.

A munkaügyi perben azonban a középiskola és egyházkerületi jogtanácsos ügyvédje indokolatlanul és rosszhiszeműen akadályozta a per befejezését. A Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 3. § (3) bekezdése kimondja, hogy a jogvita elbírálásához szükséges bizonyítékok ren-

delkezésre bocsátása a feleket terheli. A bizonyítás indítványozása elmulasztásának, illetve a bizonyítási indítvány elkészített voltának jogkövetkezményei, valamint a bizonyítás esetleges sikerelensége a bizonyításra kötelezett felet terheli.

517/2002/724

MEGÁLLAPODÁS

Amely létrejött egyrészről a **Károli Gáspár Református Egyetem** (1092 Budapest, Ráday u. 28.)

másrészről
Papp Kornél (2030 Érd, Nyárád u. 25.)

(a továbbiakban együttesen: „Felek”) között az alulírott helyen és időben az alábbi feltételek szerint:

A Felek együttesen megállapítják, hogy közöttük a Fővárosi Munkaügyi Bíróság előtt 32.M.562/2001. sz. alatt munkaügyi per van folyamatban, melyben Papp Kornél felperes vitatja korábbi munkáltatója, a Károli Gáspár Református Egyetem 2001. január 25-én kelt, a munkáltató működésével összefüggő okra, az Egyetem gazdasági helyzetére és az erre tekintettel történt gazdasági racionalizálási folyamatra alapított rendes felmondásának jogszerűségét. A Károli Gáspár Református Egyetem a per során kifejtette, hogy álláspontja szerint a felmondás jogszerű volt, Papp Kornél pedig kifejtette, hogy a felmondás oka nem okszerű és nem valószínű.

A Felek figyelemmel arra a tényre, hogy a református értékek tisztelőjeként mindketten a református szellemű oktatás és nevelés támogatását, valamint az egyházi fenntartású intézmények és a református értekezlet közötti széleskörű, a hallgatók javát szolgáló együttműködést kívánják szolgálni, valamint attól a céltól vezérelve, hogy ügyüket a per tovább folytatása nélkül, közös megegyezéssel, békés úton zárják le, az alábbi peren kívüli megállapodást kötik:

A Károli Gáspár Református Egyetem elismeri, hogy eljárása 2001. januárjában az Egyetem akkori vezetői részéről nem volt körültekintő abban a vonatkozásban, hogy nem mérlegelte Papp Kornél úr érdemeit a református szellemű oktatásban és az oktatás támogatásában. Ezúton megköszöni ezirányú, az Egyetem érdekében végzett munkáját.

Papp Kornél kijelenti, hogy legkésőbb a 2002. április 23-ára kitűzött bírósági tárgyaláson eláll keresetétől, a Károli Gáspár Református Egyetemmel szemben sem a perben, sem peren kívül semminemű igényt nem támaszt ill. tart fenn a 2001. március 1. napjával megszűnt munkaviszonyával kapcsolatban. A Károli Gáspár Református Egyetem a keresettől való elálláshoz a 2002. április 23-i tárgyaláson hozzájárul.

A Felek maguk viselik az ügyvel kapcsolatban felmerült valamennyi költségüket.

Budapest, 2002. április 22.

Károli Gáspár Református Egyetem
Dr. Kovács Eszter rektor

Papp Kornél

A munkaügyi bíróság öt ízben kísérelt meg tárgyalást tartani, amelyekben az intézményvezető soha, jogi képviselője pedig csak az ötödik alkalommal jelent meg. 2001. július 17-én a nyári szünet, 2001. augusztus 28-án a tanévkezdés, 2002. január 8-án betegség, 2002.

január 30-án az ügyvéd tanácsa, 2002. április 18-án pedig egy katólikus jótékonyági koncert akadályozta meg az intézmény képviselőjének megjelenését. [Ez utóbbi esetben a jogi képviselő a tárgyaláson mutatott be egy szórólapot azt

állítva, hogy már egész évre előre tervezett program szerint kellett a tanúként beidéztetett intézményvezetőnek részt venni a rendezvényen. Amennyiben tervezett programról volt szó, akkor egyáltalán nem indokolt, hogy a jogi képviselő a tárgyaláson mentse ki a tanút.]

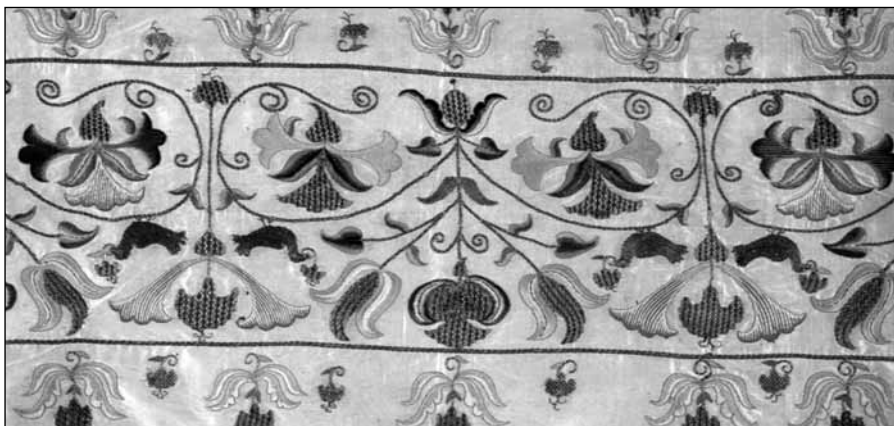
2002. április 18-án azonban valami történt: a jogi képviselő minden ténybeli és jogi alapot nélkülöző nyilatkozatot tett, miszerint a bíróság akadályozná az iskola képviselőjét jogainak illetve kötelességeinek gyakorlásában, mivel nem ad lehetőséget a bizonyítékai előterjesztésére. Tekintettel arra, hogy református iskoláról és jogtanácsosról van szó meglepő és értelmileg értelmezhetetlen, az egyházat lejárató ez a rosszhiszemű eljárás.

Egyházunkban is hozzá kell szoknunk ehhez? Minden bizonnyal nem! Viszont kaptak még egy esélyt, mivel a bíró és a felperes más lelkületű. 2002. május 7-én az igazgató hatodszor sem jelent meg. A tárgyalást azonban most már berekesztették.

HELYESBÍTÉS

A Magyar Református Nevelés 2002. márciusában megjelent III. évf. 7. számának 15. oldalán a „Fél évszázad után: jótékonyági est a Dóczyban (2002. március 9.) Hagyományt őrizni és teremteni – a jó jegyében” c. írás szerzője helyesen Arany Lajos tanár úr.

E számunk szerzői:

Kövér Sándorné dr. óvodapedagógus, főiskolai
tanár, Hajdúböszörmény
dr. Pótor Imre lelkipásztor, Vásárosnamény
Papp Kornél osztályvezető, Zsinati Iroda
Papp Vilmos lelkipásztor, Budapest-Kőbányai
Református Egyházközség
Sziládi Béla programszervező, Tinódi Lantos
Sebestyén Művészeti Alapiskola, Enying

E számunkban V. Ember Mária: *Úribíráz – A Magyar Nemzeti
Múzeum gyűjteménye* című könyvének fényképeiből válogattunk
(Akadémiai Kiadó, Budapest).

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai
Intézet (RPI)

Felelős kiadó: Papp Kornél és

Pavletitsné Egressy Mária

Felelős szerkesztők:

Kulin Ágnes és Nagy Villő

Szerkesztőségi titkár:

Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf: 5.

Tel./Fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@hu.inter.net

suli5142@bp.sulinet.hu

Tervezés és tördelés:

smArt DesignStudio

www.sm-art.hu

Tel.: 06-87-571013

E-mail: info@sm-art.hu

Nyomdai munkák: Alfaprint

ISSN: 1585-7565

Megrendelni a 2001/2002. tanév
számait a kiadó címén lehet.

Megjelenik évente kilenc
alkalommal Stichting Hulp Oost-
Europa és az Oktatási

Minisztérium támogatásával.

Észrevételeiket szeretettel várjuk!

MEGRENDELÉS

A Magyar Református Nevelés pedagógiai szaklap
_____ példányban megrendeljük. (a 9 szám előfizetési díja 900 Ft)

A megrendelő megnevezése: _____

A megrendelő címe: _____

cégszerű aláírás

